

Schmidt Péter

A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége

- Egy kevésbé közismert integráció története -

2005

TARTALOM

I. Bevezetés

II. Az ASEAN előtörténete

- II. 1. A problémák és feladatok
- II. 2. Államközi konfliktusok a térségben
- II. 3. Az ASEAN előzményszervezetei

III. Az ASEAN

- III. 1. Az ASEAN alapító államainak elvárásai az új szervezettel szemben
- III. 2. Az ASEAN eseménytörténete
- III. 3. Az ASEAN szervei
- III. 4. Az ASEAN gazdasága
- III. 5. Az ASEAN külpolitikája

IV. Az ASEAN jövője

Mellékletek

- I. sz. Melléklet: Az ASEAN Nyilatkozat (Bangkoki Nyilatkozat)
- II. sz. Melléklet: A Béke, Szabadság és Semlegesség Zónája Nyilatkozat
- III. sz. Melléklet: Az ASEAN Egyetértés Nyilatkozata
- IV. sz. Melléklet: Délkelet-Ázsiai Barátsági és Együttműködési Szerződés
- V. sz. Melléklet: Közös Nyilatkozat a Kelet-Ázsiai Együttműködésről
- VI. sz. Melléklet: Táblázatok
- VII. sz. Melléklet: A kínai etnikai kisebbségek Délkelet-Ázsiában

Bibliográfia

I. Bevezetés

A dolgozatom a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének előzményeit és magának a szervezetnek a történetét fogja bemutatni. A hangsúly inkább az előzményeken lesz, mivel az ASEAN történetének részletes ismertetése területi korlátokba ütközik.

Nem célom a részletes vizsgálat, az ASEAN gazdasági jellemzőinek túlságosan részletes bemutatása, hiszen ez inkább a gazdasági földrajz irányába vinne el, inkább a politikai történéseket mutatom be. Azt, hogy egy igen komplex világpolitikai helyzet hogyan vezetett az ASEAN megalapításához, hogy egy globális problémára, a hidegháborúra miként próbált regionális megoldást találni a világ más régióihoz hasonlóan Délkelet-Ázsia, elég ha csak az Európai Gazdasági Közösséget hozom fel példaként.

Dolgozatomban egyrészt azt próbálom meg bebizonyítani, hogy az ASEAN elképzelhetetlen Indonézia, mint a térség legnagyobb hatalma nélkül, s hogy Indonézia hatalmi törekvései milyen nagyban befolyásolták a délkelet-ázsiai integrációs törekvéseket. Másrészt ezzel összefüggésben megpróbálok rávilágítani arra, hogy ezt az együttműködést a Kínától való félelem hívta életre és tartja is meg.

Az ASEAN egy komplex integrációs szervezet, mely ugyan a helyi adottságokból kifolyólag nem jutott el az integráció olyan magas fokára, mint az Európai Unió, mégis érdemes vele alaposabban megismerkedni, mivel közel 500 millió embert és a fejlődő világ gazdaságának tekintélyes részét öleli fel. A fejlődő világban szinte páratlanul, már mintegy 34 éve működik és hoz gyakorlati hasznot tagállamainak.

Munkám során az ASEAN több alapidokumentumát fordítottam le, ezek közül a legfontosabbak, s néhány fontosabb táblázat megtalálhatóak a dolgozat mellékletében.

II. Az ASEAN előtörténete

Ahhoz, hogy megérthessük miért is volt egyáltalán igény a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége megalapítására, elengedhetetlen a régió politikai előzményeinek és az adott világpolitikai helyzetnek a bemutatása.

A II. világháború után Délkelet-Ázsiában is megindult a függetlenné válási folyamat, az államok egymás után szabadultak meg a gyarmati uralomtól.¹ Azonban az újonnan elnyert függetlenség csak viszonylagos lehetett, hiszen az új államok, melyek közül egyesek a történelemben még soha nem léteztek, képtelenek voltak hirtelen elvágni az őket a volt gyarmattartó államokhoz láncoló gazdasági, politikai kötelékeket, főként nem a hidegháború sajátságos körülményei közt.

A kétpólusú világrendben minden államnak - s ez fokozottan igaz a harmadik világ államaira - meg kellett határozni helyzetét valahol a két tábor által meghatározott rendszerben. Ennek voltak előnyei és hátrányai egyaránt. Előnyként említhető, hogy a két tábor állandó viszálya lehetővé tette a fejlődő világ államainak a lavírozást, azt hogy mindig ahhoz az oldalhoz közelítsenek vagy csatlakozzanak, ahonnan több támogatást remélhettek. A térség államai közül erre jó példa Indonézia: Sukarno elnök előbb a Nyugat támogatását próbálta meg elnyerni, majd mikor ezt a támogatást nem érezte elég erősnek, sőt az egyre inkább terhéssé kezdett válni, mivel a Nyugat neokolonizációs törekvéseket mutatott Indonézia felé, veszélyeztetve annak politikai egységét, Sukarno elnök egyre inkább az ekkor még egységes kommunista tábor felé nyitott.² A táborok közti lavírozás hátránya viszont az volt, hogy valamelyik oldalhoz tartozni kellett, s ezáltal ezek az államok kiszolgáltatott helyzetbe kerültek a táborok és még inkább annak vezető hatalmaival szemben, azok érdekei, szándékai befolyásolták a fejlődő országok bel- és külpolitikáját egyaránt. Ez egyoldalú gazdasági, politikai függéshez vezetett, hol az utolsó szó mindig a nagyhatalmakat illette, ami erősen korlátozta a harmadik világbéli államok szuverenitását, így azok ismét szinte gyarmati sorban találták magukat. A gazdasági kizsákmányolás - a bányászat és a mezőgazdasági export szinte kizárólag a még gyarmati időben megtelepült hatalmas külföldi cégek kezében volt, melyek elhanyagolták a fejlesztést, a feldolgozó-ipari kapacitást, az adott ország érdekeit, sőt állandóan nyomást gyakoroltak a helyi kormányra - mintha mit sem változott volna a függetlenedéssel.

Hogy a kétpólusú világrendből eredő hátrányokat kiküszöböljék és a világpolitika periferiájáról a küzdőterre léphessenek, hogy a pária szerep vállalása helyett inkább hangjukat hallathassák, hogy szembeszálljanak az őket fenyegető neokolonizációs törekvésekkel, Bandungban 1955. április 25-n 29 afro-ázsiai ország, mind volt gyarmat, az első Ázsia-Afrika Konferencián közös nyilatkozatot tett. Ennek lényege az volt, hogy a résztvevők meghírdették a Tíz Alapelvet, melyek alapján a fejlődő országok kiléphetnek a gyámkodás alól, és önállóan, „harmadik úton” modernizálódhatnak. A hangzatos mondatokat azonban nem igazán követték tettek, ugyanis azokat az adott körülmények közt szinte lehetetlen volt átültetni a gyakorlatba.

¹ Indonézia, Laosz, Kambodzsa és Vietnam 1945-ben, a Fülöp-szigetek 1946-ban, Burma 1948-ban, Malajzia 1957/63-ban, Szingapúr 1965-ben, Brunei 1983-ban vált függetlenné.

² Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: Külpolitika 1985/2. 37. o.

Az egész fejlődő világot átfogó, közös fellépést így egyre inkább egy regionális együttműködési terv váltotta fel Délkelet-Ázsiában. Az egész fejlődő világot átfogó közös kezdeményezések kibontakozását akadályozta a két tábor, a nyugati illetve keleti blokk diplomáciai ill. katonai nyomásgyakorlása, az afrikai országok igen zavaros belpolitikai helyzete, valamint az átalakuláshoz szükséges hatalmas pénzeszegek hiánya. Az anyagi támogatás volt a nagyhatalmak legjobb eszköze az akaratérvényesítésre, hiszen minden fejlődő ország rá volt szorulva a külföldi támogatásra.

A délkelet-ázsiai régiót is megosztotta a világpolitika, azonban Indonézia, Malajzia, a Fülöpszigetek, Szingapúr és Thaiföld a közös problémák és célok mentén megkísérelt egy politikai-gazdasági szervezet létrehozását, mely többszöri nekifutásra sikerült is. Az országok stabilizálódott politikai rendszere és a közös gazdasági érdekek, valamint az, hogy erős igény jelentkezett az országok közti konfliktusok rendezésére, lehetővé tették egy aránylag jól működő integrációs szervezet létrehozását, szemben például Latin-Amerikával. Lássuk mik is a régió közös problémái, céljai és hogy mik azok a konfliktusforrások, melyek a leendő ASEAN tagországok közti viszonyt mérgezték.

II. 1. A problémák és feladatok

II. 1. 1. Politikai-társadalmi jellegű problémák

A II. világháború után függetlenedett volt gyarmati államokat hasonló belső politikai-társadalmi problémák terheltek, és többnyire terhelik is a mai napig. A társadalom elmaradottsága, gazdasági megosztottsága hatalmas feladat elé állította a fejlődő országok kormányait. A kormányok munkáját csak nehezítette, hogy a helyi adminisztrációt minden gyarmattartó a saját, Európában jól működő rendszere alapján hívta életre, és ez a mesterségesen, felülről alkotott állami intézményrendszer inkább csak rátelepült a helyi, tradicionális társadalomra, mint hogy szerves részévé vált volna annak. A régi társadalom törvényeivel, szokásaival együtt fennmaradt, és így egy kettős intézményrendszer alakult ki, melyek kölcsönösen akadályozták egymást.

A gyarmattartók pillanatnyi érdekeinek megfelelően, valamely távoli városban, gyakran csupán politikai alapokon meghúzott határvonalak megannyi különböző, sokszor ellenséges etnikumot, kultúrát zártak egyazon országba, ezzel alapot teremtve a mai napig folyó véres etnikai, vallási, nyelvi konfliktusoknak.³

A kormányok ugyan e konfliktusokat megpróbálták és megpróbálják egy egységes nemzet-tudat nacionalizmusával megoldani, de mivel az asszimilációt gyorsan és legtöbbször erőszakos úton próbálják meg végrehajtani, ez csak újabb konfliktusokhoz vezet.⁴ Az államoknak folytonos problémát jelentenek az etnikai, vallási, nyelvi alapú függetlenedési, szeparációs törekvések, melyeket gyakran csak katonai erő felhasználásával tudtak csak ideig-óráig elfojtani.

³ Elég megemlíteni a szinte egész Közép-Afrikára kiterjedő hutu-tuszi ellentétet, vagy Dél-Ázsiában a Pakisztán és India közötti állandó határincidenseket, véres csetepatékat.

⁴ A délkelet-ázsiai régióban minden tagállam fellép a függetlenedni vágyó etnikumokkal szemben, a legdrasztikusabban ezt talán Indonézia teszi, az 1976-1999-ig tartó kelet-timori vérengzések ezt jól mutatják.

II. 1. 2. Gazdasági-szociális jellegű problémák

A gazdasági-szociális problémák a fejlődő országok alapvető agrárjellegében gyökereznek. Délkelet-Ázsiában ráadásul a földterületek nagy részét hatalmas ültetvények foglalják el, és így a robbanásszerűen szaporodó szegényebb rétegek nem tudják megtermelni a kellő mennyiségű élelmiszert, főleg nem az általuk alkalmazott elmaradott, tradicionális agrártechnikákkal.

Ezért merült fel mindenütt a földreform gondolata, mint a mezőgazdaság megreformálásának első lépcsőfoka. A földreformot általában a baloldali-kommunista erők szorgalmazták leginkább, nem kis tömegtámogatottságra téve szert ezáltal ezekben a döntően mezőgazdasági-falusi jellegű országokban.

A nemzetgazdaságban feltűnő volt az ipari-technikai elmaradottság, a gyarmattartóknak nem volt érdeke ugyanis, hogy a termékeket helyben dolgozzák fel. Így az ipar szinte csak a nyersanyag-termelésre korlátozódott, a modern, gépesített feldolgozóipar szinte teljesen hiányzott.⁵ A gépesítés hiánya abból is adódott, hogy a nagyszámú és igen olcsó helyi munkaerő nem tette rentábilissá a befektetést.⁶

Problémát jelentett, hogy a társadalomból szinte teljesen hiányzott a középosztály, mely szilárd támaszt nyújthatott volna a kormányoknak. A társadalom két részre oszlott, a gazdagokra és szegényekre, és a társadalmi mobilitás szinte teljesen elképzelhetetlen volt. A gazdasági arisztokrácia szinte feudális jelleggel uralta az országok vezetését.

Mai napig állandó szociális feszültség forrása a népességgrobbanás, és az ezzel járó hatalmas szegénység, nyomor. A népesség gyakran kis területen, a nagyvárosokban, vagy a termőterületeken koncentrálódik, ami a rossz egészségügyi ellátással, higiénés állapotokkal kombinálva elősegíti a betegségek, járványok kialakulását és terjedését. A túlnépesedéssel a mezőgazdaság nehezen tartja lépést és ez állandóan visszatérő éhínséghez vezet, melyen a kormányok nem tudnak úrrá lenni.

A társadalmak kulturális elmaradottsága is sújtotta a fejlődő államok társadalmát, a nagyarányú analfabétizmus és a közoktatás általános szervezetlensége és hiánya jelentős akadályt képezett a fejlődő országok felemelkedésének útjában. Az egyetemek hiánya gátolta saját, jól képzett értelmiség kialakulását, ami nélkül az országok szuverén fejlődése nem lehetséges. Nem véletlenül a függetlenedő országok első oktatáspolitikai döntése az új egyetemek megalapítása volt, igaz ezek oktatási színvonala legtöbbször hagyott némi kívánni valót maga után.⁷

⁵ Kivéve Szingapúrt, mivel ezt a városállamot a britek Hong-Konghoz hasonlóan kezelték. Délkelet-ázsiai gyarmataik központjaként fejlett ipart és bankrendszert teremtettek itt, mai napig Szingapúr a régió legfontosabb kereskedelmi-ipari központja és leggazdagabb állama.

⁶ Rondo Cameron: A világ gazdaság rövid története. Bp. 1998. 454-455. o.

⁷ Sakamoto Hijuci: The development of education in Southeast-Asia, in: In search of meaningful exchange. Tokyo 1980. 286-290. o.

II. 2. Államközi konfliktusok a térségben

II. 2. 1. Sabah⁸, Brunei és Sarawak hovatartozása körüli vita

Ezen három terület hovatartozása felett kitört vita majdnem nyílt háborúhoz vezetett 1964-ben Indonézia és a Maláj Föderáció közt. Mivel mind a három terület korábban angol gyarmat volt, ezért legalábbis Malajzia és Nagy-Britannia szerint Malajzia joggal tarthatott rájuk igényt. Ezzel szemben Indonézia úgy érvelt, hogy mivel ezek a területek mind Kalimantan szigetén⁹ fekszenek, és ez a sziget nagyrészt Indonéziához tartozik, ezért felettük Indonéziának kell rendelkezni.

Mivel jelentős természeti kincsek hovatartozásáról volt szó - Sabahhoz, Bruneihez és Sarawakhoz tartozó tengerpart igen gazdag természeti kincsekben, kőolajban, földgázban és halakban, valamint a szárazföldön is jelentős színesfém és nemesfa tartalékok találhatók - a konfliktus meglehetősen elmérgesedett. A konfliktus már a II. világháborút követően kitört, de sokáig csak a különféle félkatonai csoportosulások harcából állt. Mikor azonban 1963-ban kikiáltották Malajzia Szövetségi Államot, a konfliktus nagyobb arányokat öltött és 1964-re teljesen eldurvult. Indonézia hivatalosan is segítette a gerillacsapatokat, melyek a népirtástól sem riadtak vissza.

A problémát csak tovább bonyolította, mikor a Fülöp-szigetek is bejelentette igényét Sabah tartományra, valamilyen igen ködös történelmi jogosultságra hivatkozva.

II. 2. 2. A Malaka-szoros feletti ellenőrzés kérdése

A Malaka-szoros nemcsak a régió, de az egész világ egyik legfontosabb stratégiai pontja, Szingapúrt is eredetileg ezen igen fontos geostratégiai képződmény védelmében alapította az Angol Korona, ugyanis a Malaka-szoros a legfontosabb tengeri átjáró az Indiai és a Csendes-óceán közt.

Ezért mikor Indonézia és Malajzia bejelentette, hogy felosztják egymás közt a Malaka-szoros feletti ellenőrzést, minden jelentősebb tengeri hatalom tiltakozott, mivel ezzel megszűnt volna a szoros nemzetközi víz jellege. A két ország célja e lépéssel a nagy állami bevételeket jelentő hajózási illetékek bevezetésén túl az volt, hogy ellenőrizzék a Szingapúrba irányuló hajóforgalmat ezzel annak kereskedelmét, végső soron magát Szingapúrt.

Szingapúr gazdagsága zavarta mind két államot és a Szingapúr feletti ellenőrzés nagy haszonnal kecsegtetett. Azonban a heves szingapúri és még inkább az erőteljes nemzetközi tiltakozás hatására elálltak tervüktől. A széles nemzetközi tiltakozás magyarázata az volt, hogy a hatalmas hadiflottákkal rendelkező, a térségben érdekelt nagyhatalmak - az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió - valamint a nagyméretű kereskedelmi flottájára utalt Japán egy esetleges lezárással megbénult volna, ugyanis csak hatalmas kerülővel juthattak volna ki a két óceánra, s ezt nem engedhették meg maguknak, főként nem két, aránylag jelentéktelen ország miatt.

⁸ Régebbi, európai elnevezés szerint Észak-Borneó.

⁹ Borneó szigete

II. 2. 3. Az Archipelago-elv

Indonézia azt szorgalmazta, hogy a nemzetközi jog és politika a szigetvilág természetes határai alapján szabja meg Indonézia felségvizeit, ami igencsak megnövelte volna az Indonéziához tartozó tengerfelszínt. Ezen leginkább Malajzia vesztett volna, hiszen indonéz szigetek mélyen beékelődnek Malajziába.

A területi veszteségeken túl ezzel Malajzia elvesztette volna kőolaj és földgázkincsének, illetve halakban gazdag vizeinek jelentős részét. Ezért Malajzia hevesen ellenezte a javaslatot és végül a nemzetközi közvélemény neki adott igazat.

II. 2. 4. Batam

A szingapúri feldolgozóipar ellensúlyozására Indonézia Batamon, ezen a Szingapúrtól alig 10 kilométerre, a Malaka-szorosban fekvő szigeten vámmentes ipari parkot hozott létre. A számos kedvezmény, és a jelentős infrastrukturális beruházás meg is hozta eredményét, és számos külföldi befektető települt itt meg. Az olcsó munkaerő és a sok kedvezmény együttesen jótékonyan hatottak a befektetési kedvre.

Batam csökkentette az indonéz gazdaság kiszolgáltatottságát Szingapúrral szemben. Csökkent az indonéz ipar elmaradottsága azzal is, hogy fejlett technológia áramlott az országba. A mai napig Indonézia iparának jelentős hányada Batamra koncentrálódik és innen áramlik szét szerte az országba.

Szingapúr először hevesen tiltakozott, de később kénytelen volt beletörődni az esetben, hiszen Indonézia saját területén hozta létre ipari fellegetvárát, és az idők folyamán kiderült, hogy Batam ugyan jelentős konkurencia, de nem elég nagy ahhoz, hogy elszívjon minden befektetést Szingapúrtól.¹⁰

II. 3. Az ASEAN előzményszervezetei

A délkelet-ázsiai integrációs törekvéseket az ötvenes években lehetetlenné tette a térség országainak belpolitikai bizonytalansága. A legfőbb belpolitikai problémát a Kínai Népköztársaság által támogatott, kínai orientációjú, s gyakran a helyi kínai etnikum által vezetett kommunista mozgalmak jelentették, melyek akár fegyveresen is felléptek azért, hogy a kommunizmus eszméi győzelmet arassanak a térségben. Kína nyíltan vállalta ezeknek a mozgalmaknak a támogatását, hogy a „világforradalom” kiterjesztésével, saját befolyását is növelje ezekben a hagyományosan a kínai birodalmi szférához tartozó államokban.¹¹

Indonéziában 1959-ben a hadsereg a kommunista veszélyre hivatkozva katonai diktatúrát vezetett be és fegyveresen lépett fel az Aidit vezette kommunista erőkkal szemben. A fegyveres konfliktus egészen Suharto tábornok 1966-os hatalomátvételéig tartott több mint százezer áldozatot követelve.¹² 1954-ben Malajziában gerillaháborúhoz vezetett a kommunista erőkkal szembeni fellépés. A Fülöp-szigeteken a Huk tábornok vezette kommunista felkelést (1949-1952) csak amerikai segítséggel tudták leverni a kormánycsapatok.

¹⁰ Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982. 44. o.

¹¹ Lásd bővebben az I. sz. Mellékletben a szakdolgozat 42-44. o. oldalán

¹² Az Indonéz Kommunista Párt volt taglétszámát tekintve a harmadik legnagyobb kommunista párt a világon, s igen jelentős erőt jelentett a belpolitikai életben. A kommunista pártot a diktatúra alatt betiltják, s a mai napig nem engedélyezték működését, vezetői politikai foglyok.

Thaiföldön pedig Sarit Thanarat marsall (1908-1963) hajtott végre államcsínyt 1957-ben, melynek következtében felfüggesztették az alkotmányt, betiltották a politikai pártokat valamint fegyveresen próbálták meg felszámolni a kommunista erőket, kiket azonban Kambodzsán keresztül Kína hathatósan támogatott.

Csak a hatvanas évek első felében, a belső állapotok viszonylagos normalizálódása után fordulhatott a térség kormányainak figyelme a külföld és ezzel az integráció kérdése felé. Azonban a „kommunista fenyegetés” még sokáig Damoklész kardjaként lebegett a térség államai felett. Kommunista irányultságú felkelések, mozgalmak a későbbiekben is fel-felütöttek fejüket, hiszen a vietnami példa és a kínai ill. szovjet támogatás ösztönzőleg hatott a térség kommunistáira.¹³

Egyes országok azonban - Dél-Vietnam, Laosz, Kambodzsa és Burma - huzamosabb időre kommunista irányítás alá kerültek.

II. 3. 1. Az ASA - Association of Southeast-Asia¹⁴

1959-ben megindultak a tárgyalások egy délkelet-ázsiai együttműködési szervezet megalapításáról Indonézia, Thaiföld, Dél-Vietnam, Laosz, Kambodzsa, Burma, a Maláj Föderáció¹⁵, valamint a Fülöp-szigetek részvételével. Az együttműködés célja a délkelet-ázsiai béke és gazdasági együttműködés megteremtése volt ugyan hivatalosan, de a tárgyalások során a háttérben mindig ott volt egy antikommunista jellegű közös fellépés igénye is, mint az együttműködés igazi arca.

A leginkább veszélyeztetett államok, Burma, Dél-Vietnam, Kambodzsa és Laosz egyértelmű állásfoglalást sürgettek a kommunizmussal, és annak fő támogatójával, a Kínai Népköztársasággal szemben, míg Malajzia, a Fülöp-szigetek és Thaiföld, mivel nem voltak az ügyben elsődlegesen érdekeltek, semlegesebb álláspontot követtek. Indonézia, mivel ekkor még hivatalosan el nem kötelezett ország volt, határozottan visszautasított minden antikommunista törekvést.

Így az 1961-ben, Bangkokban tető alá hozott úgynevezett Bangkoki Deklarációt¹⁶ csak Malajzia, a Fülöp-szigetek és Thaiföld írta alá. Az Indokínai-félszigeten fekvő országok az antikommunista kitétel hiánya miatt távol maradtak, Indonézia pedig azért nem csatlakozott, mert a vitatott területek miatti konfliktusa Malajziával lehetetlenné tették bármiféle békepaktum aláírását.

Az ASA végül is a gazdaság, a kultúra és tudomány területére terjedt ki, de a belső ellentétek gyakorlatilag a megalakulástól kezdve lehetetlenné tették bármiféle hathatós együttműködést. A szervezet keretei közt érdemi munka nem igazán folyt, hivatalosan az ASEAN megalakulásával szűnt meg 1967-ben.

¹³ Horányi B. László: Katonai szereposztás Ázsiában. Bp. 1982. 54. o.

¹⁴ Délkelet-ázsiai Szövetség

¹⁵ A mai Malajzia 1948-ban nyerte el a függetlenségét Maláj Szövetség néven, melyet azonban a kommunista fenyegetésre hivatkozva az angol csapatok 1954-ig megszállva tartottak. 1957-ben a Maláj Szövetség helyébe a Maláj Föderáció lépett, mely tagja lett a Brit Nemzetközösségnek. 1963-ban létrehozták a Maláj Szövetségi Államot (vagy Maláj Államszövetséget) melynek már Szingapúr is része volt egészen 1965-ig.

¹⁶ Nem azonos az ASEAN megalapításáról hozott deklarációval, melyet szintén Bangkoki Deklarációként emlegetnek.

II. 3. 2. A MALPHILINDO - MALaya-PHILippines-INDONESIA

Erről az együttműködésről 1963-ban állapodtak meg a három állam képviselői. Feladata az volt, hogy a három állam az egymás közt felmerülő vitás kérdéseket békés eszközökkel rendezze. Azonban mikor a britek az addigi Maláj Szövetségből, Szingapúrból, Sarawak és Sabah tartományokból 1963-ban létrehozták Malajzia Szövetségi Államot, azt sem a Fülöp-szigetek, sem Indonézia nem volt hajlandó elismerni.

A helyzetet tovább élezte, hogy 1965-ben Szingapúr kilépett a Malajzia Szövetségi Államból, mivel a Szingapúrt közel 80%-ban lakó kínai etnikum és az őshonos malájok között állandósultak a konfliktusok, és ez megbénította Szingapúr gazdasági életét.

1964-től Indonézia meghirdette az ún. „konfrontációs politikát”, melynek célja a Maláj Államszövetség széthúzása, Sarawak és Sabah tartományok bekebelezése volt. A két ország közötti „félhivatalos” összecsapások, a népirtás a Sukarno-rendszer bukásáig, 1965 végéig tartott, és ez lehetetlenné tett bármiféle együttműködést a térségben. A MALPHILINDO kezdeményezés tulajdonképpen halva született gyermek volt, soha nem alkalmazták a gyakorlatban.¹⁷

II. 3. 3. Katonai szervezetek a térségben

A térség katonai jellegű szerveződései nem mondhatóak az ASEAN közvetlen előzményeinek, hiszen ezek munkájában számos, a délkelet-ázsiai régió kívüli ország is részt vett, míg például Indonézia egyiknek sem volt tagja soha. Mégis szükséges bemutatásuk, hiszen nagyon fontos szerepet játszottak abban, hogy a leendő ASEAN-tagországok hogyan alakították külpolitikájukat, s ez különösen igaz az indokínai konfliktus 1964-ben kezdődő szakaszára.¹⁸

Másrésről a délkelet-ázsiai országokba telepített külföldi, jórészt amerikai illetve brit SEATO katonai támaszpontok örök vitát képeztek a mindenféle külföldi támaszpont régióbeli létét ellenző Indonézia, és a többi SEATO-tag délkelet-ázsiai állam között. Ezek közül Thaiföld például nem csak azért ragaszkodott az amerikai támaszpontokhoz, hogy ezzel növelje biztonságát, hanem anyagi megfontolásból is, ugyanis az amerikai katonai erők elég jelentős bérleti összegeket fizettek a thaiföldi kormánynak a támaszpontok után.

II. 3. 3. 1. A SEATO - Southeast-Asia Treaty Organization¹⁹

A NATO mintájára hozta létre 1954. szeptember 8-n Manilában Anglia²⁰, Ausztrália, Franciaország, a Fülöp-szigetek, Pakisztán²¹, Thaiföld, Új-Zéland és az Egyesült Államok. Célja az volt, hogy lehetőséget adjon a tagállamok közti folyamatos konzultációra kommunista beszivárgás esetén, valamint hogy biztosítsa a kölcsönös katonai, gazdasági, technikai jellegű segítségnyújtást az esetleges konfliktusok idejére.

¹⁷ Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982. 14. o.

¹⁸ A tonkini-öbölben lefolyt tengeri ütközetben vettek részt a vietnami háborúban először a SEATO tagállamok által küldött csapatok.

¹⁹ Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete

²⁰ Így a Maláj Szövetség is tagja lett a SEATO-nak.

²¹ Pakisztán azért volt érdekelt egy délkelet-ázsiai katonai szövetségben, mert 1971-ig Banglades - akkori nevén Kelet-Pakisztán - még hozzá tartozott.

Különös jelentőséggel bírt a későbbi eseményekre, hogy a SEATO Laosz, Dél-Vietnam és Kambodzsa területe elleni agressziót is a szervezet elleni támadásként értelmezett, és azonnali segítségnyújtásra kötelezte magát.²² A SEATO tehát nyíltan a kommunista térnyerés ellen irányult, azonban nem volt igazán eredményes. Kudarcát bizonyította a vietnami konfliktus, mikor is a szerződésben foglaltakkal ellentétben a legtöbb tagállam nem is küldött csapatokat, vagy csak jelképes erővel képviselte magát. Vietnámba tulajdonképpen csak az Egyesült Államok vonultatott fel számottevő haderőt. A szervezetet végül is a vietnami háború befejezése után, 1975. szeptember 21-én feloszlatták.

A SEATO legfőbb irányító szerve a Bangkokban székelő Miniszteri Tanács volt, melynek határozatait a Végrehajtó Titkárság hajtotta végre. Ez kiegészült a Katonai Tervező Törzsszel valamint egy felderítő szolgálattal melynek feladata a „kommunista felforgató tevékenység” megfigyelése volt.²³

II. 3. 3. 2. Az ANZUK - Australia-New Zealand-United Kingdom

Ausztrálián, Új-Zélandon és az Egyesült Királyságon túl Malajzia és Szingapúr is tagja lett ennek az 1971-ben alapított öthatalmi védelmi egyezménynek. Az egyezmény szabályozta az ausztrál, új-zélandi illetve brit csapatok állomásoztatásának feltételeit Malajziában és Szingapúrban. Indonézia, mivel határozottan ellenzi mindenfajta külföldi katonai támaszpont jelenlétét a térségben, az ANZUK életre hívása ellen is keményen tiltakozott.²⁴

²² Horányi B. László: Katonai szereposztás Ázsiában. Bp. 1982. 62. o.

²³ i. m. 58. o.

²⁴ Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 45. o.

III. Az ASEAN

Mint már az eddigiekből is kitűnhetett, egy működőképes délkelet-ázsiai integrációt lehetetlen volt létrehozni a régió legfontosabb hatalma, az Indonéz Köztársaság nélkül. Indonézia térség legnépesebb és legnagyobb területű állama, emellett a régió központjában fekszik, fontos stratégiai helyzetben, így egyszerűen kihagyhatatlan bármiféle regionális kezdeményezésből. Amíg a Sukarno irányította Indonézia „konfrontációs politikát” folytatott a szomszédos országok, de leginkább Malajzia rovására, nem valósulhatott meg a stabilitás sem Indonézián belül, sem az öt övező régióban.

Mikor Suharto tábornok 1966-ban átvette a teljes hatalmat Indonéziában és Sukarnót házi őrizet alá vették (1968), a bukott elnökkel annak „konfrontációs politikája” is eltűnt a politika süllyesztőjében. Suharto először a belső problémák felé fordult és a katonaság bevetésével teremtett rendet, igen borzalmas áron: kommunisták - és ezzel összekötve az Indonéziában élő kínaiak, kik az Indonézia Kommunista Pártjában felülreprezentáltak voltak - tízezreit mészárolják le. 1966. március 12-én betiltották a Kommunista Pártot, a tagok egy részét likvidálták, sokakat börtönbe vetettek. Sukarnót 1966. július 6-án mozdítják el örökös elnöki tisztéből, és ezzel a független Indonézia megteremtője távozott az indonéz politikai életből. Suharto meghirdette az Új Rend, az Orde Baru politikáját.

Az Új Rend politikájának egyik első feladata volt a szomszédokkal folytatott viszony rendezése és az el nem kötelezett helyett az antikommunista berendezkedés. Már 1966 augusztusában, a Jakartai Egyezményen rendezték a vitás kérdéseket Malajziával, amihez csatlakozott Manila is. Mivel az integráció legfőbb akadálya, az indonéz területi követelések lekerültek a napirendről, újra megindulhattak a tárgyalások az előző két kezdeményezés alapján, egy új, délkelet-ázsiai regionális szerv létrehozására.

III. 1. Az ASEAN alapító államainak elvárásai az új szervezettel szemben

III. 1. 1. Indonézia

Indonézia egy regionális szövetség létrehozásával látta biztosítani dominanciáját a térségben. Egy ilyen szervezettel a háta mögött, úgy vélték jobban el fogják ismerni Indonéziát a nemzetközi politika forgószínpadán, ott, mint regionális középhatalom jelenhet meg,²⁵ Indonézia hasonló szerepre vágyott, mint amelyet Nigéria töltött be Afrikában, vagy mint Brazília Dél-Amerikában, és ehhez minden adottsága meg is volt, az ASEAN csak lendíthetett az ügyön.²⁶

Indonézia regionális középhatalmi, vagy még inkább regionális nagyhatalmi igényei még Sukarno elnök Nagy Indonézia-tervében²⁷ gyökereztek. E terv szerint Nagy-Indonézia nem csak a volt összes délkelet-ázsiai holland gyarmat területére fog kiterjedni, hanem minden malájok lakta területre és Pápua Új-Guineára is. Suharto a Peta Mas-terv gyakorlati végrehajtásától elállt, azonban egy Indonézia vezette regionális szövetségi rendszerben részben kivitelezhetőnek tartotta azt.²⁸

²⁵ Brzezinski, Zbigniew: A nagy sakktábla. Bp. 1999. 71. o.

²⁶ Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: Külpolitika 1986/5. 68. o.

²⁷ indonézül Peta Mas, szó szerinti fordításban „Arany Térkép”, mely talán jobban visszaadja a nagyhatalmi szerepvállalás igényét, melyre Indonézia vállalkozott.

²⁸ Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: Külpolitika 1986/5. 72-73. o.

Indonézia szemében az ASEAN feladata az, hogy ellensúlyt képezzen a külső hatalmaknak a régióra nehezedő befolyásával szemben, hogy ezzel megszilárduljon Indonézia regionális hatalmi pozíciója. Indonézia eredetileg nem pusztán regionális politikai, gazdasági integrációnak képzelte el az ASEAN-t, hanem regionális összefogásnak, mely „rugalmas ellenálló képességet” fejt ki a külső befolyással szemben, főként ami a kommunista hatalmakat illeti, de az ASEAN a nyugati behatás kivédésére is szolgált ugyanúgy.²⁹

Az indonéz külpolitika tehát messzebbre hatóan, világpolitikai, de legalább is ázsiaipolitikai szinten tartotta érdemesnek egy regionális szerveződés létrehozását, és ez megmutatkozott abban is, hogy milyen nagy vehemenciával vetette bele magát az indonéz diplomácia a szervezet alapítása körüli munkálatokba.

III. 1. 2. Szingapúr

Szingapúrt két nyomos érv vezette az ASEAN-hoz való csatlakozásban, az egyik politikai a másik gazdasági természetű. Politikai indítéka az volt, hogy ezt a 77,6%-ban kínaiak által lakott kis városállamot³⁰ két nagy szomszédja, Indonézia és Malajzia éppen etnikai összetétele okán meglehetősen bizalmatlansággal kezelte, ami állandó fenyegetettséget jelentett. A két szomszédos államban hagyományos bizalmatlanság és ellenszenv övezi a kínaiakat, s Szingapúrra, mint Kína szálláscsinálóira tekintettek. Hogy ezt a gyanút eloszlassa, Szingapúr kész volt regionális szövetségre lépni a környező országokkal.

A csatlakozás gazdasági indítékai is igen nyomosak voltak, hiszen Szingapúr feldolgozóipara túlnyomórészt a Malajziából és Indonéziából behozott nyersanyagokra épült és a régió országai közti közvetítő kereskedeleméből is szépen profitált az ország, ennek köszönhetően Ázsiában kirívóan magas életszínvonalát.

Ha kívül marad a szövetségből, Szingapúr kockáztatta volna a nyersanyagokhoz való hozzáférést, valamint a közvetítő kereskedelmet, s ezzel tulajdonképpen saját halálát írtta volna alá, hiszen kapacitásai a hazai piacokhoz képest túlméretezettek voltak, arról nem is beszélve, hogy egy szövetségbe tömörült Malajzia és Indonézia milyen súlyos politikai fenyegetést jelentett volna. Együtt sokkal hatásosabban tudtak volna fellépni a szingapúri gazdasággal szemben.

III. 1. 3. Malajzia

Malajziát elsősorban a saját területi integritása feletti aggodalom vezette a szövetségbe, hiszen területi vitái Indonéziával, a Fülöp-szigetekkel, Szingapúrral és Thaifölddel alapvetően fenyegették az ország területi épségét és békés fejlődését. Malajzia szemszögéből az ASEAN a viták elintézésnek békés útját jelentette, a várt gazdasági előnyökön túl.

Másrészt a szövetség segíthetett abban, hogy Malajzia végre lazíthasson az őt a Brit Nemzetközösséghez fűződő egyoldalú és túlságosan erős kötelékeken.³¹ A volt gyarmattartó, valamint Ausztrália és Új-Zéland volt Malajzia szinte kizárólagos kereskedelmi partnere Szingapúron kívül, s ők a Nemzetközösségen belül mesterségesen megállapított árat fizették a malajziai nyersanyagokért, ami nem volt túl előnyös az ország gazdaságának.³²

²⁹ i. m. 75. o.

³⁰ Worldmark Encyclopedia of the Nations. Asia and Oceania. New York 1995.

³¹ Malajzia 1957 óta tagja a Brit Nemzetközösségnek

³² Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 48. o.

III. 1. 4. Fülöp-szigetek

Malajziához hasonló indokok vezették a szövetségbe. A Fülöp-szigetek teljesen egyoldalú, szinte gyarmati függése az Egyesült Államoktól ugyan katonai szempontból erős védelmet jelentett az országnak, de a gazdasági fejlődésre és a politikai szuverenitásra igen károsan hatott. Ugyan 1946-ban az ország függetlenségi nyilatkozatot kapott az Egyesült Államoktól, azonban az amerikai befolyás pénzügyi segélyek és katonai szerződések formájában még mindig nyomasztó maradt. A belpolitikai életben gyakran az USA szava döntött, és számos esetben avatkoztak be amerikai csapatok „a belső rend fenntartása érdekében”, magyarán az amerikai hatalmi érdekek védelmében. Az amerikai támaszpontok, és a hidegháború alatt ott állomásozó tekintélyes haderő nyomasztóan hathatott a Fülöp-szigetek önálló fejlődésére, az amerikai tőke meghatározó szerepéről a fülöp-szigeteki gazdaságban már nem is beszélve.

III. 1. 5. Thaiföld

Az indokínai háború tőszomszédságában a thaiföldi kormány az ASEAN-től várt némi biztonságot és segítséget, amellet hogy érdekükben állt fenntartani az őket az Egyesült Államokhoz fűző meglehetősen baráti viszonyt. Ez a jó viszony viszont azzal a veszéllyel járhatott, hogy Thaiföld túlságosan is az USA uszályába kerül. Ennek elkerülésére, akárcsak a Fülöp-szigeteknek, az ASEAN kínálkozott a legjobb és szinte egyetlen lehetséges megoldásnak.

A katonai segítségen túl, melyet az Egyesült Államok eleget szolgáltatott, Thaiföldnek hatalmas szüksége volt gazdasági segítségre, de úgy, hogy azt a saját igényei szerint alkalmazhassa. Erre tett ígéretet az ASEAN, így Thaiföldnek a tagjai közt volt a helye.

Fontos indoka volt még a tagságnak, hogy Thaiföld legfontosabb exportcikke a rizs volt valamint a nyersgumi. A rizs legnagyobb felvásárlói a leendő ASEAN-tagországok voltak, és a kívül maradással Thaiföld kockáztatta volna ezeket a piacokat vagy azt, hogy a szövetség megemeli vele szemben a rizs behozatali illetékeit, hogy ezzel védjék a hazai termelők érdekeit. Ami a nyersgumit, a természetes kaucsukot illeti, az ASEAN tagországok adják a Föld kaucsuk termelésének 80%-t.³³ Ha Thaiföld csatlakozik a szövetséghez, úgy együtt eredményesebben léphetnek fel a megfelelő ár kiharcolásáért a világpiacon.³⁴

Leszögezhető tehát, hogy Indonézia, Malajzia, a Fülöp-szigetek, Szingapúr és Thaiföld egységes és közös szándéka volt egy délkelet-ázsiai integrációs szerveződés létrehozása. A tagjelölt országok indítékai ugyan meglehetősen eltérőek voltak, mégis egy irányba, az ASEAN megalapítása felé mutattak.

Az ASEAN létrehozásának legfőbb indítéka tehát a külső befolyástól - a kommunista ideológia további terjedésétől és a nyugati gazdasági neokolonizációs törekvésektől - való közös félelem, a hasonló belső társadalmi, politikai, gazdasági problémák és a békés egymás mellett élés utáni vágy volt. A tagországok bíztak abban, hogy csak az együttes fellépés és az együttműködés hozhatja el térség államainak felemelkedését. *„Délkelet-Ázsia országai elsődlegesen vállalnak felelősséget a régió gazdasági és szociális megerősödéséért, valamint fokozatos nemzeti fejlődésük biztosításáért, [...] eltökélt szándékuk, hogy szavatolják*

³³ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 165. o.

³⁴ Győri Sándor: Délkelet-Ázsia politikai erőviszonyai az 1980-as évek elején, in: Külpolitika 1981/2. 113. o.

stabilitásukat és biztonságukat bármilyen külső beavatkozással vagy szándékkal szemben, és hogy megóvják nemzeti identitásukat eszméik és állampolgáraik vágyainak megfelelően.”³⁵

III. 2. Az ASEAN eseménytörténete

III. 2. 1. A hidegháború periódusában

A délkelet-ázsiai együttműködés víziója megannyi nehézség után megvalósulni látszott. Az ASA még kudarcra volt ítélve, hiszen a Sabah tartomány körüli konfliktus a Fülöp-szigetek és Kuala Lumpur között odáig fajult, hogy 1962-1966-ig mindennemű diplomáciai kapcsolatot szüneteltettek egymással. Macapagal fülöp-szigeteki elnök terve, a MALPHILINDO Malajzia és Indonézia konfliktusán bukott el 1965 augusztusában. Azonban a vietnami konfliktus eszkalálódása, valamint a kínai Kulturális Forradalom olyan nemzetközi helyzetet teremtett, melyben a térség államai előtt csak a regionális integráció útja maradt, amennyiben nem akartak az Egyesült Államok akaratlan csatlósa, vagy a kommunista Kína „belső külföldje” lenni, hisz Mao nyíltan meghirdette eszméinek importját a környező országokba. Vietnamban, Laoszban, Burmában és Kambodzsában részben vagy egészben pedig már meg is történt a kommunista hatalomátvétel.

Az országok közti konfliktusok ellenére, valamint a világpolitikai helyzetre adott válaszul tehát 1967. augusztus 8-án Bangkokban bejelentették az ASEAN megalakulását, az erről szóló irat, az ASEAN Nyilatkozat így határozza meg az új szervezet céljait:

„1. Az egyenlőség és a partneri viszony szellemében, együttes erőfeszítéssel előmozdítani a gazdasági növekedést, a szociális fejlődést és a kulturális gyarapodást a térségben azzal a céllal, hogy megalapozzák Délkelet-Ázsia Nemzeteinek békés és virágzó közösségét;

2. A regionális béke és stabilitás elősegítése azáltal, hogy a térség országai egymás közötti kapcsolataikban figyelembe veszik az igazságot, a törvények előírásait és megtartják az Egyesült Nemzetek Alapokmányának alapelveit;

*3. Elősegíteni az aktív együttműködést és a kölcsönös segítség nyújtást a közös érdekeket szolgáló gazdasági, társadalmi, kulturális, technikai, tudományos és közigazgatási kérdésekben;”*³⁶

Az ASEAN Nyilatkozat ezen kívül világosan kijelenti hogy: *„[...] a Szövetségség nyitva áll a délkelet-ázsiai régió minden olyan állama előtt, mely elfogadja az eddigiekben vázolt célokat, alapelveket és szándékokat.”*, továbbá azt is leszögezi, hogy *„a Szövetség képviseli Délkelet-Ázsia népeinek azon közös akaratát, hogy barátság és együttműködés kösse őket össze, valamint hogy a közös fáradtság és áldozat biztosítsa ezen országok polgárainak és utódainak a béke, a szabadság és a fejlődés megannyi áldását.”*³⁷

Ez a két idézet világosan megmutatja, hogy az alapító öt tagállam, a Fülöp-szigetek, Indonézia, Malajzia, Szingapúr és Thaiföld nem egy zárt klubbot, hanem egy, az egész délkelet-ázsiai régiót átfogó szervezetet akart létrehozni, a bővülési folyamat azonban még sem volt ilyen egyszerű.

³⁵ Részlet a Bangkoki Nyilatkozatból. <http://www.aseansec.org/history/leader67.htm> (A dolgozat valamennyi idézetének, valamint a szakdolgozat mellékletében található valamennyi dokumentum magyar nyelvű fordítása a szerző saját munkája - S. P.)

³⁶ http://www.Aseansec.org/politics/pol_agr1.htm. A teljes szöveg fordítása megtalálható a szakdolgozat mellékletében a 42-44. oldalon.

³⁷ U. o.

Ugyanis 1976-ig igazán érdemi munka ebben az új szervezetben sem folyt, csak a vietnami háború lezártaival látszott ebben némi változás. A vietnami háború a kommunista erők győzelmével ért véget, most már az egyesült Vietnam egész területe, Burma, Laosz és Kambodzsa is a vezetésük alá került. Amerika, a hazai közvélemény hatására a Fülöp-szigetekig vont a vissza csapatait, azonban a kommunista erők is kimerültek, emellett a kínai és vietnami kommunisták közti vita³⁸ is gátolta további előrenyomulásukat, így olyan hatalmi űr keletkezett, ami szinte csak az ASEAN-ba tömörült országokra várt.

Már a 60-as évek végén, a 70-es évek elején Kambodzsa, Laosz és Dél-Vietnam megfigyelői státusban részt vett az ASEAN néhány miniszteri szintű találkozásán. Burma azonban, hol 1962-ben Ne Win tábornok katonai puccsot hajtott végre, távol marad az ASEAN-től, függetlenségét hangoztatva. A tartózkodás valódi magyarázata inkább a diktatórikus rezsim szeparációs politikája, mely a 90-es évekig elzárta Burmát a külvilágtól.

A kambodzsai konfliktus 1978-ban a tetőfokára hágott, mikor is vietnami csapatok vonultak be az országba, hogy megdöntsék Pol Pot rémuralmát, kit viszont a Kínai Népköztársaság támogatott. Az Indokínai-félsziget nyugati fele ismét lángokban állt, és ez veszélyeztette az ASEAN-t is, leginkább Thaiföldet. A kambodzsai polgárháború a világtörténelem egyik legkegyetlenebb, és legértelmetlenebb öldöklése volt, hol mindkét oldal a kommunizmus nevében küzdött, bár már az eszmék sem számítottak, részletekbe azonban a helyszűke miatt nem bocsátkozom. A lényeg az, hogy ez a konfliktus is ösztönzőleg hatott a az ASEAN fejlődésére³⁹, 1984. január 7-n elsőként Brunei lépett be a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségébe, pontosan egy héttel azután, hogy ez az alig 300000-es lakosú kis állam függetlenedett Nagy-Britanniától.

Ennek a kis „szendvics-országnak” nagy szüksége volt arra, hogy csatlakozzon a regionális szövetséghez, hiszen területe beékelődik Malajziába. Védelmi, gazdasági kérdésekben így teljesen annak volt kiszolgáltatva, a tagállamok békés egymás mellett élését hirdető ASEAN nem hiába volt ugyanannyira vonzó, mint egyedüli alternatíva. *„Az ASEAN nagyon fontos nekünk”,* - mondotta Mohamed Bolkiah herceg, Brunei külügyminisztere a csatlakozás bejelentésekor - *„mint minden kis államnak, nekünk is speciális érdekeink vannak. Gazdaságiak: szükségünk van arra, hogy piacokra leljünk; politikaiak: a kis államokat gyakran nem veszik számításba. Így tehát az ASEAN-hoz tartozás kimondottan csak segíthet nekünk. Sokkal hatékonyabban léphetünk így fel, mint egymagunkban.”*⁴⁰

³⁸ A Kínai Népköztársaság és a Vietnami Szocialista Köztársaság közötti, a hetvenes évek második felében Kambodzsa és egyes határterületek okán kialakuló vita fegyveres összecsapásokhoz is vezetett. A két ország feszült viszonya általában jellemző a történelem folyamán, nem csak a XX. század eredménye. A feszültség a Szovjetunió térnyerését eredményezte Vietnamban, mai napig található orosz haditengerészeti támaszpont Vietnam területén. Hogy Kínával szemben támaszra találjon Vietnam csatlakozott a KGST-hez. A Szovjetunió is egyre inkább szembekerült Kínával és ez oda vezetett, hogy a KNK nem hosszabbította meg 1979. április 3-án a Szovjetunióval kötött 30 éves barátsági szerződést, és az USA felé kezdett nyitni.

³⁹ A kambodzsai kérdés összehangolt fellépésre ösztönözte a tagállamokat, hogy útját állják Kína térnyerésének. Az ASEAN minden fórumon a kérdés tárgyalásos rendezését sürgette, míg Kína fegyveres úton próbálta rendezni a kérdést, úgy hogy ezzel érdekszférájába vonja Kambodzsát. A békés rendezés támogatásával az ASEAN tekintélyes presztízsnövekedésre tett szert a világ szemében. Horányi B. László: Katonai szereposztás Ázsiában. Bp. 1982. 213. o.

⁴⁰ <http://www.aseanreview.com/aseanhist/press2.htm>

Ez a parányi kis monarchia szinte kizárólag kőolaj és földgázkincsének kitermeléséből él, s ami azt illeti nem is rosszul, hiszen az egy főre jutó GDP-je a második legmagasabb az ASEAN tagállamok közt⁴¹. Azonban a kőolaj és földgáz elszállítása csak az ASEAN területén keresztül lehetséges, így ahhoz csatlakozva megannyi illeték fizetését tudták elkerülni, s emellett az ASEAN nyújtotta nagyobb keretek közt Bruneinek több lehetősége volt az olajárak alakítására mint egymagában, és ez életbevágóan fontos Bruneinek.

A hidegháború befejeztéig több ország már nem csatlakozott a szervezethez. Vietnam egy másik gazdasági szerveződés, a KGST tagja lett 1978-ban, érdekeit a szovjet táborban próbálta meg érvényesíteni. Az ASEAN végső célja, hogy mind a tíz délkelet-ázsiai állam⁴² az ASEAN tagországa legyen, még nem következhetett be, ehhez meg kellett várni a 90-es éveket.

III. 2. 2. A hidegháború végétől az ezredfordulóig

A hidegháború lezárultával Vietnamnak újra kellett gondolni helyzetét és külkapcsolatait. A vietnami vezetés a háborúban elpusztított és a kambodzsai kaland által csak tovább gyengült gazdaságát eddig is csak a KGST, és ezen belül főként a Szovjetunió segélyeivel tudta csak úgy ahogy életben tartani⁴³. Mikor a szovjet támogatás megszűnt, Vietnam igen súlyos helyzetbe kerül, a kiutat csak a regionális kapcsolatok kiépítése jelenthetett számára. Gazdaságát meg kellett, hogy nyissa a külföldi tőke előtt, ha ki akart lábalni szorult helyzetéből és ebben nagy segítséget jelenthetett neki az ASEAN.

A csatlakozásra végül is 1995. július 28-án került sor, az ASEAN Bandar Seri Begawanban (Malajzia) tartott huszonnyolcadik Miniszteri Találkozóján került sor, és ezzel Délkelet-Ázsia, Indonézia mellett a második legfontosabb országának tartott Vietnam kilépett az elszigeteltségből. Vietnamtól stratégiai helyzete, Kínához való közelsége, népessége, népsűrűsége, valamint kvázi jól képzett munkaerő kínálata vonzóvá tették a külföldi tőke és ezzel az ASEAN szemében. A gazdaság, a GDP növekedése az évi 9%-ot meghaladóan nőtt egészen az 1998-as gazdasági válságig⁴⁴. A gazdasági válság súlyos politikai következményekkel is járt, mely a keményvonalasok térnyerését segítette elő az egyeduralkodó Vietnami Kommunista Pártban (VKP). 1998-ban így Le Kha Phieu lett a VKP főtitkára. Azonban az ő bizonytalan, se előre, se hátra gazdaságpolitikája nem szolgált gyógyszerül a vietnami gazdaság bajára, így ő lett a VKP történetének páratlanul rövid szolgálati idejű főtitkára, ugyanis 2001 áprilisában, a mandátumának lejártá előtt két évvel kénytelen volt megválni tisztségétől. Az ország irányítását ismételten reformernek számító erők vették át, a párt főtitkára, Vietnam legnagyobb hatalmú vezetője, a helyi viszonylatban igen fiatalnak számító, alig 61 éves Nong Duc Manh lett.⁴⁵

⁴¹ lásd az I. táblázatot a szakdolgozat 41. oldalán.

⁴² Brunei, Burma (Mianmar), a Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzsa, Laosz, Malajzia, Szingapúr, Thaiföld és Vietnam

⁴³ A vietnami vezetők előtt egy út állt, hogy gazdaságukat talpra állítva megőrizhessék hatalmukat, ha átveszik a kínai gazdasági modellt, tehát az egypártrendszer fenntartásával némileg irányított piacgazdaságot vezetnek be a külföldi tőke segítségével. Ha Vietnam nem akarta, hogy vérszen lemaradjon a veszélyes szomszéd mögött, nyitnia kellett és ehhez a legjobb keretnek az ASEAN mutatkozott, mely kimondatlanul ugyan, de a kínai fenyegetés hozott létre, és tartott életben, és ami nem avatkozott bele a tagállamok belpolitikájába.

⁴⁴ Lásd II. Táblázatot a dolgozat 61. oldalán.

⁴⁵ Heti Világ Gazdaság XXIII. Évfolyam 17. szám, 2001. április 28. 18-21. o.

A csatlakozási tárgyalásokat vietnami részről vezető Nguyen Manh Cam külügyminiszter szerint a csatlakozással „*minőségi változás történt a régió helyzetében 50 évvel a II. világháború befejezése után... ékes bizonyosságául a regionalizáció és globalizáció előrehaladtának egy véglegesen egymásra utalt világban.*”⁴⁶ Az ASEAN történetében Vietnam csatlakozásával történt minőségi ugrás is tagadhatatlan, hiszen az ASEAN egy 75 milliós piaccal lett gazdagabb. „*Vietnam felvétele jóval többet jelent annál, hogy az ASEAN tagállamainak száma egyszerűen hatról hétre változik. Vietnam minden kétséget kizáróan növelni fogja a szövetség életképességét és kollektív erejét. Stratégiai földrajzi helyzete, szakképzett munkaereje és lakosságának közismert dinamikussága, akárcsak gazdag ásványkincsei csak hozzáadnak, és mélyebb értelmet biztosítanak az ASEAN együttműködésnek, egységnek és összetartásnak.*” - nyilatkozta Ali Alatas, Indonézia külügyminisztere Vietnam felvételekor.⁴⁷

A Vietnami Szocialista Köztársaság felvétele arra ösztönözte a hasonló problémákkal küzdő Laoszt, hogy felgyorsítsa a csatlakozási tárgyalásokat az ASEAN-nal. Mindkét állam 1992-ben kapott megfigyelő státust, miután aláírták a Délkelet-ázsiai Barátsági és Együttműködési Szerződést. 1995-ig Laosz úgy tervezte, hogy majd Mianmarral⁴⁸, és Kambodzsával együtt lesz a szervezet tagja, ekkor azonban másképp döntöttek. Ugyanis Kambodzsra és Mianmar belső politikai bizonytalansága, ez utóbbi szalonképtelensége a nemzetközi közvélemény szemében veszélyeztette azok felvételét az ASEAN-ba, s így Laosz túl sokat késlekedhetett volna, ami stratégiai hátránnyal járhatott a nagy szomszédokkal, Vietnammal szemben. Laosz tehát bejelentette, hogy 1997-re, az ASEAN megalakulásának 30. évfordulójára, tagállamává akar válni.

1995 januárjában Kambodzsra, júliusában Mianmar is aláírta a Délkelet-ázsiai Barátsági és Együttműködési Szerződést, s így ez a két ország is megfigyelő lett az ASEAN szerveiben, így az V. ASEAN csúcstalálkozó történelmi jelentőséget nyert, mivel itt gyűlt össze és folytatott érdemi tárgyalásokat először mind a 10 délkelet-ázsiai kormány ill. államfő, s ezzel megvalósulni látszott a nagy cél, hogy az ASEAN az egész délkelet-ázsiai régióra kiterjedjen. Mindenesetre 1995-re mind a tízen aláírták a Délkelet-ázsiai Barátsági és Együttműködési szerződést, és az V. csúcstalálkozón ezt kiegészítették a Délkelet-Ázsiát atomfegyvermentes övezetté nyilvánító szerződéssel, amivel egyértelműen kinyilvánították, hogy nem akarják, hogy a régió a külső hatalmak küzdőtere legyen. Mianmar és Kambodzsra Laoszhoz hasonlóan kinyilvánította, hogy 1997-re a szervezet teljes jogú tagjává akar válni, amit a hét tagállam látszólag elfogadott, és bejelentették, hogy „*egyetértünk abban, hogy Kambodzsra, Laosz és Mianmar egy időben nyerjenek felvételt az ASEAN-ba, ez jelentősen növelné a szervezet tekintélyét és erejét és végre megvalósulhatna az egész délkelet-ázsiai régió egysége. Délkelet-Ázsia egységes fellépést kíván a régiót oly súlyosan érintő problémák megoldásában.*”⁴⁹

Speciális vizsgálóbizottságokat és magas rangú küldötteket menesztettek a tagjelölt országokba, hogy mérjék fel azok gazdaságát, politikai stabilitását, mennyire állnak készen a tagságra. Az új tagok felvételét 1997. július 23-ára, a jubileumi harmincadik Miniszteri Találkozóra tervezték, azonban 1997. július 10-n sajtóközleményben jelentették be: „*Kambodzsra felvételét az ASEAN-ba egy későbbi időpontra halasztottuk, Laosz és Mianmar esetében*

⁴⁶ <http://www.aseansec.org/publ/viet4.htm>

⁴⁷ <http://www.aseansec.org/publ/viet8.htm>

⁴⁸ Burma hivatalos neve.

⁴⁹ <http://www.asianews.com/archiv/asean1.htm>

*egyértéktettünk abban, hogy azok felvételére a tervezett időpontban sor kerülhet...*⁵⁰ Kambodzsát azért utasították el, mivel esetében tartani lehetett a polgárháborútól, mely az egész Indokínai félszigetet lángba boríthatta volna. A vörös khmerek még jelentős területeket ellenőriztek, s nem látszott biztosnak, hogy a kormánycsapatok úrrá tudnak lenni a helyzeten. De 1997. július 23-án, Laosz és Mianmar csatlakozási ünnepségén Dato Seri Abdullah Haji Ahmad Badawi, a házigazda Malajzia külügyminisztere kijelentette: *„A dolgok szerencsétlen fordulata okán ez az ünnepség nem lett oly fényes, mint ahogyan mindannyian vártuk, a tervezett három állam helyett csak kettő csatlakozhatott ma az ASEAN-hoz. Sajnálattal figyeltük, ami Kambodzsában történt az elmúlt hetekben. Azonban bizonyos folyamatok visszafordíthatatlanok, és ilyen az ASEAN munkájának kiterjesztése is a tíz délkelet-ázsiai államra. Még keményebben, még hatékonyabban kell dolgoznunk azon, hogy ez az álom minél hamarabb valóság legyen.*”⁵¹

A kambodzsai helyzet a vártnál gyorsabban normalizálódott. Pol Pot halálával a vörös khmerek radikális szárnya elvesztette befolyását az ország belpolitikai életére, a polgárháború rémképe eloszlan látszott. A kambodzsai kormány tárgyalóasztalhoz ült a khmerekkel.

Így a VI. ASEAN csúcsertekezleten 1998. december 16-án Hanoiban bejelentették, hogy nincs már akadálya annak, hogy a Kambodzsai Királyság csatlakozzon az ASEAN-hoz. Ennek időpontját 1999. április 30-ára tűzték ki.

Az ily módon teljessé vált ASEAN lakossága eléri az 500 milliót, területe 4,5 millió négyzetkilométert, nemzeti összterméke 685 milliárd amerikai dollárt és kereskedelmi volumene a 720 milliárd amerikai dollárt.⁵² Ezek ugyan jóval szerényebb gazdasági mutatók, mint Japáné, az Egyesült Államoké, vagy az Európai Unióé, azonban ahhoz elég jelentősek, hogy a régió a siker reményében versenyezhesen a legnagyobb riválissal, Kínával.

Az 1998-ban bekövetkezett gazdasági válság leginkább az ASEAN országokat sújtotta és hatása a mai napig érezhető. A válságon még csak a legerősebb gazdaság, Szingapúr jutott túl, a többi ország előtt még nagyon sok kihívás áll, és ezek veszélybe sodorhatják az ASEAN-t. A szervezet túlélni látszik a válságot, azonban túl kevés idő telt el ahhoz, hogy ezt biztosan kijelenthessük. Mindenesre az ASEAN megvalósította azon célját, hogy országok közötti konfliktus nem fenyeget jelenleg a térségben, s ez már nem kis eredmény.

III. 3. Az ASEAN szervei

Az ASEAN szervezeti felépítését a Bangkoki Nyilatkozattal határozták meg 1967. augusztus 8-n. (A Bangkoki Nyilatkozat egyébként az ASEAN egyik legfontosabb alapidokumentuma, de nem alapokmánya, mivel nem tartalmaz jogi megkötéseket.)⁵³

Az ASEAN legfőbb szervezete az évenként összeülő Külügyminiszteri Tanács, amely minden évben más tagállamban gyűlik össze. Ha a helyzet úgy hozza, különleges esetekben ennél gyakrabban is összegyűlhetnek a miniszterek. A Külügyminiszteri Tanácsok szünetében az Állandó Titkárság a legfőbb döntéshozó fórum, mely szintén rotációs elven gyűlik össze. Az

⁵⁰ Bresnan, John: From dominoes to dynamos: The transformation of Southeast-Asia. New York 1998. 17. o.

⁵¹ <http://www.aseansec.org/hist.htm>

⁵² Worldmark Encyclopedia of the Nations. Asia and Oceania. New York 1995.

⁵³ Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982. 17. o.

Állandó Titkárságban mindig annak az országnak a külügyminisztere elnökölt 1976-ig, hol az Állandó Tanács épp ülésezett.⁵⁴

Az ASEAN ezen kívül rengeteg állandó vagy ad hoc jellegű bizottságból épül fel, melyek megvitatják az előző két fórumon felvetett problémákat. Az ASEAN munkáját a Nemzeti Titkárságok segítik, melyek a tagállamok állandó képviselői az ASEAN munkájában.

1976-ba az Állandó Titkárság élére egy egyéves időtartamra kinevezett főtítkárt helyeztek, mivel az eddig elnöklő külügyminiszterek túlságosan elfoglaltak voltak ahhoz, hogy megfelelően lássák el munkájukat a Tanács élén.

III. 4. Az ASEAN gazdasága

Az ASEAN-országok GDP-növekedése 5,4% volt a hatvanas évek második felében, ez a hetvenes évekre 7,4%-ra ugrott⁵⁵, és ezt tartani tudták a nyolcvanas, kilencvenes években is egészen 1998-ig⁵⁶, tehát az ASEAN a világ leggyorsabban fejlődő régiói között volt, és ezt a fejlődést tartósan, mintegy 25 éven keresztül hozni volt képes.

Az ASEAN politikai szövetségen túl gazdasági együttműködés is, és ez még inkább igaz a kilencvenes évektől, mikortól is megszűnt létezni a kétpólusú világrend. A Vietnammal, Laoszal, Burmával és Kambodzsával kiegészült ASEAN már egy egész régiót felölelő hatalmas gazdasági térséggé vált, mely ugyan tőkében szegény, de nyersanyagban és olcsó munkaerőben annál gazdagabb, így fontos szerepet tölt be a világ gazdaságában. A külföldi befektetések hatására folyamatosan nőtt az ipari kapacitás, a kifogyhatatlannak tetsző munkaerő végtelen fejlődést ígért.⁵⁷

Az ASEAN térség a kilencvenes évek második felére minden szempontból erős konkurenciájává vált a Kínai Népköztársaságnak, kivéve talán a politikai stabilitást. Kína tudatában van az ASEAN jelentőségének, 1998-tól miniszteri szintű megfigyelőként vesz részt az ASEAN munkájában. Az ASEAN mind gazdaságilag, mind politikailag kimondatlanul, de megfigyelhetően Kína ellensúlyozására törekszik Ázsiában. Ez a törekvés biztosan sokkal inkább megvalósul, amennyiben az ASEAN gazdasága nem omlott volna össze az 1998-as gazdasági válságban.

Azonban a kilencvenes évek és napjaink ASEAN gazdasága nem érhető meg az előzmények ismerete nélkül.

III. 4. 1. Az ASEAN, mint gazdasági integráció jellemzése

A Bangkoki Nyilatkozat 1967-es aláírása után az ASEAN egészen 1975-ig Csipkerózsika álmát aludta mind a politika, mind a gazdaság területén, az érdemi munka 1976-ban kezdődött meg, akkor azonban váratlanul tűnő aktivitással. Az ASEAN hirtelen ismét megjelent a világ közvéleményének színe előtt.

⁵⁴ A Bangkoki Nyilatkozat, ld. a szakdolgozat I. sz. Melléklete

⁵⁵ Győri Sándor: Délkelet-Ázsia politikai erőviszonyai az 1980-as évek elején, in: Külpolitika 1987/2 116-117. o.

⁵⁶ <http://www.aseansec.org/stat/table2.htm>, ld. a dolgozat végén a mellékletben ... o.

⁵⁷ Bresnan, John: From dominoes to dynamos: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994. 45. o.

Ennek a feltámadásnak politikai értelemben az Egyesült Államok Dél-Vietnamból és Thaiföldről való visszavonulása volt a magyarázata. Az Egyesült Államok az otthoni közvélemény nyomására kivonult Indokínából és ezt a hatalmi vákuumot az ASEAN tölthette ki.⁵⁸ Szükség is volt a külföldi nyomásgyakorlásra. Ugyan Vietnamban a helyzet normalizálódott, de Kambodzsában egyre instabilabbá vált a politikai élet, a polgárháború elharapódzott. A kínai illetve a vietnami kommunista befolyással szemben az USA már nem tudott és nem is akart fellépni, így szükség volt az ASEAN színrelépésére.

A gazdasági körülmények is kedvezően hatottak az ASEAN aktivizálásához. Az olajár-robbanás hatására a tagállamok addigi legfontosabb kereskedelmi partnerei, az Egyesült Államok, Japán, Ausztrália és az Európai Gazdasági Közösség államai elfordultak a térségtől, mivel saját gazdasági recessziójukon kellett úrrá lenniük. A tagországok a kedvezőtlen világ gazdasági helyzetben magukra maradtak, és a tradicionális, még a gyarmati múltból eredő partnereik helyett újakat kellett keresniük. Így végre a közös politikai igényeken túl megjelentek a közös gazdasági igények is.⁵⁹

Az ASEAN aktivizálódásának első jele az 1976 februárjában Bali szigetén, Denpasarban tartott első ASEAN csúcstalálkozó volt. Itt a kormány, illetve államfők megkötötték az ASEAN Egyetértés Nyilatkozatát, mely az ASEAN egyik alapidokumentumává vált. Ebben a politika szövetségen túl hangsúlyozták a gazdasági és kereskedelmi együttműködést is. A gazdaság területén megállapodtak, hogy jelentős állami ipari beruházásokat fognak eszközölni a tagállamokban, hogy ezzel erősítsék a nyersanyag-feldolgozást és a tagállamok versenyképességét. Különös hangsúlyt helyeztek az energia ill. élelmiszeriparra, mivel először az iparosodás alapjait akarták megeremteni. Az ASEAN hatékonyságának növelése érdekében döntöttek arról is, hogy Jakartába telepítik az ASEAN Állandó Titkárságát, melynek élén ekkortól már a főtitkár állt, akit a tagországok adnak évenként rotálva.⁶⁰ Nagy vita folyt arról, hogy a főtitkár pusztán csak adminisztratív feladatkört töltsön be, vagy kapjon nemzetek feletti jogokat. Végül is kompromisszumos megoldás született, de a főtitkár nemzetek feletti jogai csupán a nem túl jelentős gazdasági kérdésekre terjednek ki, a politikára nem.⁶¹

1976 márciusában a gazdasági miniszterek soros évi találkozásukon döntenek az „öt közös ASEAN projekt” megvalósításáról. Ez az öt projekt mind állami pénzből valósult meg úgy, hogy minden állam olyan nagyméretű ipari kapacitáshoz jusson így mely jótékonyan hat mind az adott ország nemzetgazdaságára, mind az ASEAN egészének gazdaságára. A projekteket részvénytársasági formában hozták létre, úgy hogy a részvények 60%-t az állam kapta, ahol a gyár felépült, a maradék 40%-n pedig a többi tagállam osztozott.⁶²

Szingapúrban egy diesel-motorgyárat építettek fel, mely teherautókhoz gyártott motorokat. Ezzel kívánták enyhíteni a térség függését a fejlett gépjárműiparral rendelkező államoktól. Indonéziában és Malajziában egy-egy karbamidgyárat létesítettek. A karbamid a műtrágya, műanyag illetve gyógyszeripar fontos alapanyaga. Azonban itt problémát jelentett, hogy az így hatalmas mennyiségben előállított karbamidot a helyi fejletlen ipar nem tudta átvenni, így

⁵⁸ Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982. 52. o.

⁵⁹ Dixon, Chris J.: Southeast-Asia in the world-economy. Cambridge-New York 1991. 91. o.

⁶⁰ lásd in: Az ASEAN Egyetértés Nyilatkozata, a szakdolgozat mellékletében a 47-52. oldalon.

⁶¹ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 161. o

⁶² i. m. 167. o.

ez a projekt nem igazán volt sikeres. Thaiföldön egy szódagyárat, míg a Fülöp-szigeteken egy szuperfoszfát-gyárat alapítottak, azonban ezek sem bizonyultak túl jó befektetésnek. Az öt projekt közül tehát leginkább a szingapúri volt sikeres és rentábilis, a többi kudarcnak bizonyult, nem utolsósorban azért mert a korrumpált állami hivatalnokok által irányított gigantikus ipari komplexumok felelőtlen gazdálkodást folytattak.⁶³

1977 februárjában Malajziában a tagországok megkötötték az első, preferenciális kereskedelemről szóló megállapodást. Ebben leszögezték, hogy 1978. január 1-től preferenciális vámrendszert vezetnek be az egymás közötti kereskedelemben. A vámrendszert két fázisban vezették be: 1978 januárjától 71 árucikk vámtételeinél hajtottak vére 10-30%-os vámcsökkenést, majd második fázisként 1978 szeptemberétől ezt kiegészítették további 775 árucikkal. További preferenciális kereskedelmi megállapodásokat kötöttek a tagállamok 1987 decemberében, 1992 januárjában és 1995-ben. Az intern kereskedelem vámtételeit fokozatosan építették le. 1992-ben az ASEAN-tagországok szabadkereskedelmi szerződést kötöttek, melynek értelmében fokozatosan a lehető minimumra szorítják le a vámtételeket, a megállapodás 1993 január elsején lépett életbe.

A vámtarifa egyezményeknél megfigyelhető volt, hogy az egyes tagállamok milyen erősen próbálták megvédeni nemzetgazdaságukat a szingapúri gazdaság konkurenciájától. Szingapúr, mint a legfejlettebb állam folyamatosan és sokkal inkább akarta bővíteni a kedvezményes vámtételű áruk családját, mint a többi tagállam, de végül mindig sikerült kompromisszumos megoldást találni. Szingapúr törekvéseit leginkább Indonézia próbálta megakadályozni, többkevesebb sikerrel⁶⁴

Az ASEAN gazdasági integrációs jellegét jól mutatja, hogy azoknál a termékeknél, melyeknél a világtermelés döntő hányadát ASEAN-tagállamok állítják elő, ilyen például a természetes kaucsuk vagy az ón - az előbbi 80%-t az utóbbi kétharmadát ASEAN-tagországokban állítják elő -, az országok közösen szabják meg termékek árát, valamint kvótákat határoznak meg, hogy az egyes államok mennyit termelhetnek, nehogy a túltermelés letörje az árakat⁶⁵

1977-ben a tagállamok illetékesei Jakartában értekezletet tartottak arról, hogy miként lehetne tovább mélyíteni a gazdasági integrációt. Először is itt döntöttek el a már említett együttműködést a nyersanyagexport területén. Másodszor elhatározták, hogy az ASEAN-nak a nem túl távoli jövőben önállóvá kell válnia a tengeri szállítás területén. Ez egyébként azóta sem valósult meg. Ez azért lett volna fontos, mert a tagországok sokkal több nyersanyagot termeltek, mint amit el tudtak szállítani, s így állandóan ki voltak szolgáltatva a külföldi hajóflottáknak, ami nagyban veszélyeztette a nyersanyagexportból származó állami bevételek állandó szinten tartását. A szállítókapacitás hiánya gyakran vezetett ahhoz, hogy a nyersanyagok a kikötőkben vesztegeltek, mivel a külföldi hajók egyszerűen nem szállították el azokat, ami bevételkiesést okozott mind az államoknak, mind a hazai cégeknek. Harmadszor, döntöttek egy évente megrendezendő kereskedelmi vásár életre hívásától, hol az ASEAN-ből származó cégek bemutatkozhatnak a világnak és üzleteket köthetnek. Negyedszer, döntöttek egy 100 millió dolláros pénzalapról, amit a tagállamok adnának össze. Ebből a pénzalapból azok a tagállamokat támogatnák maximum 40 millió dollárral, melyek külkereskedelme a

⁶³ Dixon, Chris J.: Southeast-Asia in the world-economy. Cambridge-New York 1991. 112. o.

⁶⁴ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 167. o.

⁶⁵ Bresnan, John: From dominoes to dynamoes: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994. 49. o.

többi tagországgal szemben deficitet mutat. Ötödször, elhatározták hogy alapos tanulmányokat készítenek a további kooperáció lehetőségeiről.⁶⁶

Az ASEAN gazdasági jelentőségét mutatta, hogy az ASEAN második csúcsértekezletén, 1977 augusztusában megjelent Japán, Ausztrália és Új-Zéland kormányfője is. Ez annak a jele is volt, hogy az ASEAN erős szövetségeseket keresett a tágabb értelemben vett Ázsiai régióban, s már elég erősnek érezte magát, hogy kilépjen a nemzetközi porondra.

Az ASEAN fejlődése töretlennek tűnt egészen a kilencvenes évek második feléig. A külföldi befektetők hatalmas összegeket fektettek be ezekbe az országokba, az ASEAN átlagban az országok GDP növekedése tartósan elérte a 7-8%-t.

Azonban a gazdasági fejlődés elengedhetetlen feltétele a politikai stabilitás, és itt komoly problémák merültek fel. A kilencvenes évek második felében az eddig oly stabilnak tűnő, diktatórikus jellegű, erős elnöki hatalom megroggyant a Fülöp-szigeteken és Indonéziában. A többi tagállam belpolitikai helyzete is elég instabillá vált, kivéve Szingapúrt és Bruneit. Ez utóbbi monarchikus jellege leginkább Szaúd-Arábia politikai rendszerére emlékeztet, ezért igen stabil, bár a legkevésbé sem demokratikus, így sikerült elkerülnie a politikai káoszt.

Ez a politikai instabilitás súlyos gazdasági problémákat eredményezett, és ez az 1998-as gazdasági válsaggal tört a felszínre. Az ASEAN összes tagállama súlyos gazdasági depressziót élt meg, az ipari termelés a töredékére esett, és a hitelezők fizetéseképtelensége romba döntötte a bankrendszert. A válság külföldről gyűrűzött be, de azt, hogy ilyen pusztító jellegű lehetett, a belső instabilitás számlájára írható. A válság Malajziában kezdődött, hol az erősen túlértékelt helyi valutát egy Soros György nevével fémjelzett külföldi spekuláns csoport néhány nap alatt tönkretette.⁶⁷ Innen átgyűrűzött Indonéziába, hol hatására megbukott a már túlságosan korrupt és nepotista, de már erőtlen Suharto-rezsim. A térség többi államát is súlyosan érintette a válság, kivéve talán Mianmart, hol a gazdaság annyira gyermekcipőben járt, hogy a gazdasági visszaesés nem lehetett jelentős. Szingapúrt is súlyosan érintette a válság. Ugyan iparát és bankrendszerét sokkal kevésbé mérgezte a korrupcióból és a nepotizmusból eredeztethető „beteg hitelek” léte, a környező országok válsága nagy hatással volt a szingapúri gazdaságra is, mivel Szingapúr jövedelmének jelentős részét az intern ASEAN kereskedelem, és a többi tagállam nyersanyagaival történő extern közvetítő kereskedelem tette ki.

A válságnak még a mai napig nincs vége. Ugyan IMF pénzből konszolidálták a térség bankrendszerét, és a túlságosan korrupt politikai vezetést is lecserélték, az ASEAN gazdasága még mindig nem tért magához. Hogy a konszolidáció bekövetkezik-e és mikor, azt nehéz lenne megjósolni, mindenesetre Délkelet-Ázsia túl vonzó a világgazdaság szempontjából, hogy a vezető gazdasági hatalmak veszni hagyják.

III. 4. 2. Az ASEAN-országok külkereskedelmi forgalma

1970 és 1976 között az ASEAN-tagállamok részesedése 2,3%-ról 2,9%-ra emelkedett a világkereskedelemből. Ennek az emelkedésnek nagyrészt Indonézia növekvő kőolajexportja valamint Szingapúr termékskálájának bővülése voltak a fő okai. Szingapúron ekkor telepedett meg a high-tec elektronikus ipar.

⁶⁶ Székács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma - az ASEAN mint gazdasági integráció. In: Földvári Zsuzsa-Hernádi Miklós-Székács Péter-Sz. Kiss Csaba: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 162. o.

⁶⁷ Ázsiai gazdasági válság, in: Heti Világgazdaság 1998/31. 48. o.

Az azonban hogy az ASEAN intern kereskedelme pusztán 0,3-0,4%-kal részesedett a világ-kereskedelemből megmagyarázza, hogy a Közös Egyetértés Nyilatkozatában miért is szorgalmazták annyira a tagországok vezetői az együttműködés fejlesztését.⁶⁸

Az ASEAN intern kereskedelmére a hetvenes évek második felétől az állandó növekedés a jellemző. A belső kereskedelem bővülése azonban nem járt együtt átcsoportosítással, továbbra is Szingapúr maradt az intern kereskedelem központja és legfőbb célállomása, részesedése 35-40% körüli. Érdekes, hogy a legnagyobb állam, Indonézia részesedése csak 13-15% körül mozog. (Ezek az adatok csak átlagok, de jól mutatják az ASEAN intern kereskedelmét annak egész története folyamán.)⁶⁹ Indonézia intern kereskedelme súlyosan deficitese, s ez megmagyarázza miért is fél Indonézia az elmélyültebb gazdasági integrációtól.

Az ASEAN intern kereskedelmére is az állandó bővülés a jellemző, és természetesen ebben is Szingapúr részesedése a legmagasabb, 41-45% körüli. Feltűnő, hogy a fejlett országokkal folytatott kereskedelem több mint 50%-kal részesedik az összkereskedelemből és ez az ASEAN szemszögéből súlyosan deficitese. A fejlett országokba az ASEAN nyersanyagot, élelmiszert szállít, míg onnan feldolgozott termékeket vásárol.⁷⁰

III. 5. Az ASEAN külpolitikája

III. 5. 1. Egyesült Államok

Az Egyesült Államok és az ASEAN viszonyát egyfajta kettősség jellemzi. Kereskedelmileg jelenleg az USA az ASEAN legfontosabb partnere, a két fél kereskedelme 116 milliárd dollárra rúgott 1999-ben.⁷¹ Azonban politikailag az ASEAN már a kezdetektől megpróbálta távol tartani magát az Egyesült Államoktól, leginkább Indonézia hatására, az Egyesült Államok jelenlétét csak addig fogadták el a tagállamok és legfőképpen Thaiföld, míg a kommunista fenyegetés valósnak tűnt, tehát a vietnami háború befejeződéséig.

Az USA és Indonézia kapcsolatát kezdetektől terhelte, hogy mint két ország a maga érdekszférájának tekintette Délkelet-Ázsiát. Az USA mellett szólt a hatalmas haderő és gazdasági potenciál, valamint az, hogy a fülöp-szigeteki támaszpontok révén már megtelepült a térségben. Indonézia mellett pedig a területi közelség, valamint az hozható föl, hogy korlátozott gazdasági ereje folytán nem lett volna képes annyira befolyásolni délkelet-ázsiai partnereit mint az USA. Nem véletlen, hogy a térség egyetlen hosszú ideje fennálló szövetsége az Indonézia vezette ASEAN. Az amerikai külpolitika másban is sértette az Indonéz érdekeket. Az USA azon katonapolitikai törekvése, hogy felfegyverezze Japánt, erős félelmeket váltott ki nem csak Indonéziában, de szerte a térségben, hiszen még elevenen éltek a II. világháborús véres japán megszállás emlékei. Az USA a hetvenes évek második felétől, az ún. kissingeri „ping-pong diplomáciától” kezdve segítette Kína fegyverkezését, hogy ezzel támasszon ellenséget a Szovjetunió hátában. Ez még Japánnál is jobban megijesztette Indonéziát és a többi ASEAN-tagországot, mivel Kína Mao óta ismét érdekszférájává kívánta tenni a térséget. A jó kínai-amerikai viszony nem érdeke az ASEAN-nak. Talán az ifjabb George Bush vezette Egyesült Államok Kína helyett Délkelet-Ázsiával létesít majd partneri viszonyt. Indonézia

⁶⁸ i. m 150. o.

⁶⁹ <http://www.aseansec.org/stat>

⁷⁰ u. o.

⁷¹ <http://www.aseansec.org/stat/extra9.htm>

érdekeibe mélyen belegázolt az amerikai diplomácia, mikor olyan hevesen ellenezte Indonézia és Malajzia közös tervét, hogy fennhatóságuk alá vonják a Malaka-szorost.⁷² Végül a kambodzsai konfliktus megítélésében is éles különbségek mutatkoztak, mivel a Kínával való jó viszony érdekében az Egyesült Államok nem lépett fel a Kambodzsában folyó kínai beavatkozással szemben, míg Indonézia és az ASEAN érdekeit sértette, hogy egy külső hatalom Délkelet-Ázsiában próbál meg befolyást szerezni.⁷³

Összegezve az ASEAN és az Egyesült Államok viszonyáról annyit lehet elmondani, hogy az ASEAN szívesen fogad minden segítséget és támogatást az USA-tól, de visszautasítja a túlzott befolyásra irányuló amerikai kísérleteket és az amerikai katonai jelenlétet a régióban.

III. 5. 2. Kína

A két fél viszonya egyszerűen úgy is leírható, hogy Kína az ASEAN fő mumusa, azonban a probléma jóval összetettebb. Kína az ASEAN negyedik legfontosabb kereskedelmi partnere, 1998 óta a Kínai Népköztársaság megfigyelőként részt vesz az ASEAN különböző szintű tanácskozásain.⁷⁴

Az ASEAN országok félnek a kínai hegemoniától a térségben, hiszen a földrajzi közelségen túl, a kínai gazdaság konkurenciája is súlyos fenyegetést jelent az ASEAN-ra nézve. Kimondatlanul bár, de az ASEAN egy Kínával szemben összefogás, hiszen Kína egyesével könnyen befolyása alá hajthatná a délkelet-ázsiai államokat. A kínai fenyegetéstől leginkább a regionális hatalmi szerepét féltő Indonézia, és a Kínával még háborút is vívó Vietnam tart.

A vietnami-kínai viszony a kambodzsai konfliktussal romlott meg, mikor is mindkét állam megpróbálta kiterjeszteni befolyását Kambodzsára. Indonézia, Malajzia, Thaiföld kapcsolata Kínával már az ötvenes évektől meglehetősen hűvös, mikor a Mao vezette Kína erőteljesen támogatta ezen országok kommunista erőit a legitim kormányok elleni „felszabadító harcukban”.

Annyi bizonyos, hogy Kína hagyományos érdekszférájának tekinti a délkelet-ázsiai térséget, s így az egyre erősödő Kína erre a régióra jelent majd a legnagyobb fenyegetést. Az ASEAN-országok gazdasága, mely igencsak megroppant az 1998-as gazdasági világválságban, egyre kevésbé képes méltó vetélytársa lenni az ázsiai, sőt talán a világhatalmi címre pályázó Kínával.

III. 5. 3. Japán⁷⁵

Japán és az ASEAN viszonya a kezdetekben meglehetősen ellenséges volt. Japán részről az okozott problémát, hogy Japán az Egyesült Államok egyértelmű szövetségese volt, míg az ASEAN hivatalosan semleges álláspontra helyezkedett, és igyekezett is egyenlő távolságot tartani mindkét államtól. Gazdaságilag az ASEAN egy Japán-ellenes szervezetnek tűnhetett a kezdetekben, és ebben volt is valami igazság. Az ASEAN részéről féltek, hogy Délkelet-

⁷² Bővebben lásd a szakdolgozat II. 2. 2. fejezetét.

⁷³ Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, Külpolitika 1986/5. 76. o.

⁷⁴ 1999-ben a két fél közötti kereskedelem volumene 22 milliárd dollárra rúgott.
<http://www.aseansec.org/stat/extra9.htm>

⁷⁵ Antikainen-Kokko, Annamari: Cooptive power in an international organization. The case of Japan-ASEAN dialogue 1974-1992. Turku 1996.

Ázsia Japán gazdasági gyarmatává válik, valamint emlékeztek még a II. világháborús Japán megszállás borzalmaira, melyből csak Thaiföld nem részesült.⁷⁶

A két fél viszonyában a hetvenes évek elején történt fordulat, mikor is Japánban meghirdették az ún. Fukuda-doktrínát, melynek lényege, hogy Japán a béke elkötelezettje és nem katonai hatalom. Japán Ázsia-politikáját a kölcsönös megértés alapjára helyezték, és meghirdették az „ázsiai testvériséget”, hogy Ázsia a béke otthona legyen, s nem a szembenállásé. Japán a kapcsolatok javítására törekedett az indokínai térség államaival is, azért hogy egy kicsit lazítson az amerikai kötelékeken. Az ASEAN felértékelődött Japán szemében, mivel a vietnami háború eredményeképpen átértékelődött az ázsiai katonapolitikai helyzet, az Egyesült Államok csökkentette katonai jelenlétét a térségben.

Az ASEAN rendkívül fontos partnerévé vált Japánnak mivel innen származik Japán energiahordozó illetve nyersanyag-importjának közel 80%-a. A kereskedelmi forgalom 89 milliárd dollárt tett ki Japán és az ASEAN közt,⁷⁷ és ezzel Japán az ASEAN harmadik legfontosabb kereskedelmi partnere.

Mára a két fél viszonya meglehetősen jó, a japán miniszterelnököt rendszeresen meghívják az ASEAN csúcshoz. Japán számít a legnagyobb befektetőnek a térségben, és épp ezért okoz némi problémát az ASEAN-nak, hogy a japán gazdaság tulajdonképpen már egy évtizede stagnál.

III. 5. 4. Az Európai Unió (ill. EGK)

Az Európai Unióval meglehetősen kiegyensúlyozott és jó viszonyt ápolt az ASEAN már a kezdetektől. 1999-ben az EU az ASEAN második legfontosabb kereskedelmi partnere volt 91 milliárd dolláros forgalommal.⁷⁸

A jó viszony egyrészt a tradicionális kapcsolatokkal, másrészt a közös érdekekkel magyarázhatóak. Mivel az ASEAN-tagországok igen erős európai gyökerekkel rendelkeznek még a gyarmatosítás korából,⁷⁹ nem volt nehéz a kapcsolatépítés. Az ASEAN vezető elitje tanulmányait általában Európában végezte, s az országok intézményrendszere európai sémákon alapszik.

Az Európai Unió és jogelődjei igen hathatós anyagi támogatást nyújtottak az ASEAN-nak anélkül, hogy túlzott befolyásukkal megfojtották volna azt, ami például az Egyesült Államok esetében lehetséges lett volna. Az EGK is rendezni próbálta viszonyait a Szovjetunióval a nyolcvanas évektől, akár az ASEAN. És ami a legfontosabb: Európa messze van és nem rendelkezik komoly katonai erővel a térségben Angliát leszámítva. Sok tehát az érdekazonosság, s ez a magyarázata annak, hogy az ASEAN-nak miért az EU-val a legharmonikusabb a viszonya jelentősebb külföldi partnerei.

⁷⁶ Halász György: Változások Japán Ázsiapolitikájában, in: Külpolitika 1979/1. 87. o.

⁷⁷ <http://www.aseansec.org/stat/extra9.htm>

⁷⁸ u. o.

⁷⁹ Kivéve Thaiföldet, mely soha sem volt gyarmat, bár Thaiföld vezető rétegét is többnyire Európában képezték.

III. 5. 5. Ausztrália

Japán és Kína mellett a harmadik olyan állam, mely földrajzi közelsége okán meglehetősen érdekelt a délkelet-ázsiai eseményekben. Az ASEAN hatodik legfontosabb kereskedelmi partnere, de ennél jóval aktívabb szerepet szeretne játszani a térség politikájának alakításában.

1963-64-ben Ausztrália még konfrontálódott Indonéziával Irian Jaya hovatartozásának ügyében, azonban a hetvenes évekre rendezte viszonyát vele. A hetvenes évektől Ausztrália az eddigi tradicionális külpolitikai irányultságából, melynek legfőbb jellemzője a Brit Nemzetközösség keretein belüli kapcsolattartás volt, egyre inkább Ázsia felé fordul, hiszen földrajzilag ehhez fekvő legközelebb és gazdasági érdekei is egyre inkább ide kötődtek. Jó viszonyt elsősorban Japánnal sikerült kialakítani, az ASEAN-nal merültek fel problémák.⁸⁰

Ausztrália egyre inkább érdekelt az ASEAN-ban is, hiszen 1978 óta közös vállalkozásban termel ki olajat Indonéziával és egyre több ausztrál tőke áramlik a térségbe.⁸¹

III. 5. 6. Szovjetunió (ill. Oroszország)

A Szovjetunióval való kapcsolatban az ASEAN semlegességre törekedett, és aránylag jó viszonyt épített is ki, ez a hidegháborús körülmények közt az ASEAN elemi érdeke volt. A gazdasági kapcsolat nem volt túl jelentős a két fél között és most sem az, a térségben a Szovjetunió Vietnammal kapcsolatban volt érdekelt, hiszen Vietnam stratégiai partnere volt Kínával szemben, és a Szovjetunió nagyban támogatta Vietnámot az indokínai háború alatt és a későbbiekben is a KGST égisze alatt. Oroszország a mai napig állomásoztat haderőt a térségben, mivel Vietnamban haditengerészeti támaszpontot tart fenn.

⁸⁰ Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 43-45. o.

⁸¹ Bresnan, John: From dominoes to dynamoes: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994. 193-201. o

IV. Az ASEAN jövője

A világ jelenleg a globalizáció és a regionális szerveződések korát éli. A globalizáció korában szükség van a regionális együttműködésekre, hiszen az egyes államok már nem képesek hatékonyan befolyásolni a multinacionális vállalatok működését, vagy éppen a nemzetközi szervezett bűnözést. Más kérdés azonban, hogy az ASEAN képes lesz-e helytállni a globalizációs versenyfutásban, és versenyképesnek maradni más ázsiai integrációs törekvésekkel szemben. Az ASEAN-nak egyre súlyosabb veszélyt jelent majd Kína, mellyel nem léphet szövetségbe, hiszen Kína tulajdonképpen maga is egy gazdasági szövetség, mióta egyesült Hong Konggal és Makaóval. Kína így még egy olyan népes szövetséget, mint az ASEAN is képes felszívni. Egyre erősebb gazdasága és ezzel együtt folyamatosan erősödő hadserege nyomasztóan hat a térség országaira. Miután magába olvasztotta Makaó és főként Hong Kong gazdasági potenciálját, Kína most még Tajvanra figyel, de mi lesz azután? A kínai hatalmas igények tradicionális színhelye Délkelet-Ázsia...

Kuala Lumpurban 1997 decemberében,⁸² és Hanoi-ban, 1998 novemberében⁸³ az ASEAN tagországok állam és kormányfői elfogadtak egy akciótervet arról, hogy milyen is lesz Délkelet-Ázsia 2020-ban. Az elképzelések a következőképpen foglalhatóak össze.

A gazdaság és a pénzügyek területén a tagállamok 2003-ra bevezetik a nemzetközi előírásokat és standardokat. Minden szinten egyszerűsítik és általánosítják a gazdasági törvényeket, előírásokat; egységesítik a tőzsdéket és a tőzsdei szabályozókat. Délkelet-ázsiai szabadkereskedelmi övezet keretében a lehető legszélesebben kiterjesztik a vámmentes termékek körét 2003-ig, Vietnam esetében 2006-ig, Laosz és Mianmar esetében pedig 2008-ig. A gazdaságban 2005-ig minden területen bevezetik a nemzetközi szabványokat, hogy ezzel is egyszerűsítsék a kereskedelmet. 2020-ra, a gazdasági fejlődés hatására el fog tűnni az éhínség Délkelet-Ázsiából és az általános ellátottság is javulni fog. Létrehoznak egy rizs vésztartalékot a váratlan természeti katasztrófák káros hatásainak kiküszöbölésére. Az elektronikus kereskedelem elterjedését minden eszközzel segíteni fogják a tagállamok, és itt is közös standardokat állítanak majd fel.

A biztonságpolitika területén 2020-ra elérik, hogy Délkelet-Ázsia atom illetve mindenfajta tömegpusztító fegyverektől mentes legyen, békés úton megoldódjon minden államközi konfliktus a térségben, és a háború kikerüljön az államok eszköztárából. A térség konfliktusainak kezelésére létrehoznak egy közös ASEAN haderőt, mely az ASEAN főtítkárának irányítása alá fog tartozni.

A tagországok határozottabban fognak fellépni a környezetvédelem területén, a drog-termesztéssel és egyáltalán a szervezett bűnözéssel szemben, valamint a társadalmi igazságosságért. A tagországok bíznak abban, hogy 2020-ra jelentősen emelkedni fog a lakosság életszínvonala.

Az oktatás területén nagy minőségi ugrást várnak a terv aláírói, és azt, hogy sikerül gyakorlatilag leküzdeni az írástudatlanságot. Az alap illetve középfokú oktatás körülményei jelentősen javulni fognak. Terjeszkedni fog a közegészségügyi ellátás, és a járványok, betegségek előfordulása drasztikusan csökkenni fog. A kutatás, fejlesztés területén sikerül önállósulnia a térségnek és elérnie a világszínvonalat. A kutatás képes lesz kielégíteni a speciális délkelet-ázsiai igényeket.

⁸² ASEAN Vision 2020, in: <http://www.aseansec.org/summit/vision97.htm>

⁸³ Hanoi Plan of Action, in: http://www.aseansec.org/summit/6th/prg_hpoa.htm

Ez hát a vezetők álma, de jelenleg nem úgy néz ki a délkelet-ázsiai helyzet, hogy a tervek nagyon megvalósulni látszanának. Indonéziában pang a gazdaság és elég zavaros a belpolitikai élet, szeparatista törekvések szétfeszítik az országot, a tehetetlen vezetés képtelen megbirkózni az egyszerre jelentkező gazdasági és politikai válsággal. A Fülöp-szigeteken szintén hatalmi válság van, a régi elnököt most készülnek elítélni, az új pedig nem rendelkezik elég támogatottsággal. Burmában és Mianmarban tulajdonképpen a mai napig egy korrupt katonai junta van hatalmon. Thaiföldön szintén politikai válság van kibontakozóban, akárcsak Malajziában. Vietnamban olyan súlyos a gazdasági baj, hogy még a kommunista párt főtitkára is megbukik, ami nem túl gyakori arrafelé. Csak Bruneiben és Szingapúrban látszik úgy, hogy minden rendben.

Zavaros az ASEAN jövője, de szükség van rá a térség stabilitása érdekében.

Mellékletek

I. sz. Melléklet⁸⁴

Az ASEAN Nyilatkozat (Bangkoki Nyilatkozat)

Thaiföld, 1967. augusztus. 8.

Indonézia Külügyminisztere, Malajzia Miniszterelnök-helyettese, a Fülöp-szigetek Külügyminisztere, Szingapúr Külügyminisztere és Thaiföld Külügyminisztere:

TEKINTETTEL Délkelet-Ázsia országainak kölcsönös érdekeire és közös problémáira, valamint azzal a meggyőződéssel, hogy szükséges a meglévő regionális összetartás és együttműködés további erősítése;

ÓHAJTVÁN szilárd alapot teremteni a délkelet-ázsiai együttműködést elősegítő közös kezdeményezéseknek az egyenlőség és kölcsönösség szellemében, ezáltal is elősegítve a békét, barátságot és jólétet a régióban;

TUDATÁBAN ANNAK, hogy az egyre inkább kölcsönösen egymásra utalt világban, a béke, a szabadság, a szociális igazságosság, a gazdasági jólét feltéve ápolts eszméinek megvalósulását leginkább a történelem és a kultúra kötelei által már eddig is összefogott régió országainak egyetértése, jószomszédi viszonya és értelmes együttműködése segítheti elő;

TEKINTVE, hogy Délkelet-Ázsia országai elsődlegesen vállalnak felelősséget a régió gazdasági és szociális megerősödéséért valamint fokozatos nemzeti fejlődésük biztosításáért, és mert eltökélt szándékuk, hogy szavatolják stabilitásukat és biztonságukat bármilyen külső beavatkozással vagy szándékkal szemben, és hogy megóvják nemzeti identitásukat eszméiknek és állampolgáraik vágyainak megfelelően;

KIJELENTVE, hogy minden külföldi támaszpont ideiglenes és csak az érintett országok kifejezett egyetértésével tarthatók fenn, valamint hogy azok sem közvetlen, sem közvetett módon nem aknázhadják alá a térség Államaink nemzeti függetlenségét és szabadságát, vagy befolyásolhatják károsan azok nemzeti fejlődésének folyamatát;

EZENNEL KIJELENTJÜK, HOGY:

ELŐSZÖR IS, egy a Regionális Együttműködési Szövetség létrehozását Délkelet-Ázsia államainak részvételével, mely Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségeként (Association of South-East Asian Nations, ASEAN) lesz ismert.

MÁSODSZOR, hogy a Szövetség célja és szándéka:

1. Az egyenlőség és a partneri viszony szellemében, együttes erőfeszítéssel előmozdítani a gazdasági növekedést, a szociális fejlődést és a kulturális gyarapodást a térségben azzal a céllal, hogy megalapozzák Délkelet-Ázsia Nemzeteinek békés és virágzó közösségét;
2. A regionális béke és stabilitás elősegítése azáltal, hogy a térség országai egymás közötti kapcsolataikban figyelembe veszik az igazságot, a törvények előírásait és megtartják az Egyesült Nemzetek Alapokmányának elveit;

⁸⁴ A mellékletben szereplő valamennyi dokumentum a szerző saját fordítása - S. P.

3. Elősegíteni az aktív együttműködést és a kölcsönös segítségnyújtást a közös érdekeket szolgáló gazdasági, társadalmi, kulturális, technikai, tudományos és közigazgatási kérdésekben;
4. Elősegíteni a támogatást egymás képzési és kutatási eszközeiben, az oktatási, a szakmai, a technikai és a közigazgatási szférában;
5. Még hatékonyabban együttműködni a tagállamok mezőgazdaságának és iparának kihasználása, kereskedelmük kiterjesztése érdekében - beleértve a nemzetközi árukereskedelem problémáit is. Hogy a tagállamok hatékonyabban működjenek együtt a szállításban, a kommunikációs eszközök területén és polgáraik életszínvonalának növelésénél;
6. Elősegíteni a délkelet-ázsiai tanulmányokat;
7. Fenntartani a szoros és hasznos együttműködést a már meglévő hasonló célú és szándékú nemzetközi és regionális szervezetekkel, és felfedezni minden utat a még szorosabb együttműködésre.

HARMADSZOR, hogy kivitelezzük ezeket a célokat és szándékokat, a következő szervezeteket hozzuk létre:

- a. A Külügyminiszterek éves értekezletét, mely rotációs rendszerű és ASEAN Miniszteri Találkozóknak fogják nevezni. A külügyminiszterek különleges találkozója is összehívható, ha az szükséges.
- b. Egy Állandó Bizottságot, mely viszi a Szövetség ügyeit a Miniszterek Találkozó közt, a vendéglátó ország külügyminiszterének vagy annak képviselőjének elnöklésével, tagjai a többi tagország akkreditált nagykövetei.
- c. A szakértők és hivatalnokok ad hoc illetve állandó bizottságai specifikus témakörökben.
- d. Nemzeti Titkárságok minden tagországnak, hogy végezzék a Szövetség munkáját országuk helyett, és hogy segítsék a külügyminiszterek éves, illetve különleges találkozóit, az Állandó Bizottságot és minden más bizottságot, melyeket a későbbiekben fognak létrehozni.

NEGYEDSZER, hogy a Szövetség nyitva áll a olyan délkelet-ázsiai régió minden államának, mely elfogadja az eddigiekben vázolt célokat, alapelveket és szándékokat.

ÖTÖDSZÖR, hogy a Szövetség képviseli Délkelet-Ázsia népeinek azon közös akaratát, hogy barátság és együttműködés kösse őket össze, valamint hogy a közös fáradozás és áldozat biztosítsa ezen országok polgárainak és utódainak a béke, szabadság és fejlődés megannyi áldását.

KELT Bangkokban, 1967. Augusztus 8-n.

Az Indonéz Köztársaság nevében: Adam Malik külügyminiszter

A Szingapúri Köztársaság nevében: S. Rajaratnam külügyminiszter

Malajzia nevében: Tun Abdul Razak miniszterelnök-helyettes

A Thaiföldi Királyság nevében: Thanat Khoman külügyminiszter

A Fülöp-szigeteki Köztársaság nevében: Marisco Ramos külügyminiszter

Forrás: <http://www.aseansec.org/history/leader67.htm>

II. sz. Melléklet

A Béke, Szabadság és Semlegesség Zónája Nyilatkozat

Malajzia, 1971. november 27.

Mi, Indonézia, Malajzia, a Fülöp-szigetek, Szingapúr külügyminiszterei valamint Thaiföld Nemzeti Végrehajtó Tanácsának rendkívüli követe:

HATÁROZOTTAN bízva abban a regionális együttműködésben, mely országainkat összeköti a Délkelet-Ázsiai Nemzetek Szövetségében a gazdaság, a társadalom és a kultúra területén;

ÓHAJTVÁN segíteni a nemzetközi feszültség enyhülését és a tartós béke megteremtését Délkelet-Ázsia népei körében;

ÖSZTÖNÖZVE az Egyesült Nemzetek Szövetségének méltó céljai és szándékai által, különös tekintettel a minden állam szuverenitása és területi integritása, a fenyegetéstől vagy az erő alkalmazásától való tartózkodás, a nemzetközi viták békés rendezése, egyenlő jogok biztosítása az államoknak, önrendelkezés valamint a benemavatkozás alapelvekre;

BÍZVÁN az 1955-ös Bandungi Konferencia, „A világbéke és együttműködés elősegítésének” Deklarációjának folyamatos érvényességében, mely többek közt kinyilvánítja az államok békés egymás mellett élésének elvét;

ELFOGADVÁN hogy minden állam, kicsi vagy nagy, azon jogát, hogy nemzeti létét minden olyan külső beavatkozástól mentesen alakíthassa, mely károsan hatna szabadságára, függetlenségére és integritására;

AJÁNLVA a teljes béke, szabadság és függetlenség védelmének;

BÍZVÁN abban, hogy a jelen feladatai és új kihívásai megkívánják az együttműködést, a világbéke, a stabilitás és a harmónia elősegítése érdekében minden, a régióban vagy azon kívüli fekvő, béke- és szabadságszerető nemzet számára;

FIGYELEMBE véve az atomfegyver-mentes övezetek létrehozására irányuló előremutató törekvéseket, mint az „Egyezmény az atomfegyverek tilalmáról Latin-Amerikában” és az Afrikát atomfegyver-mentes övezetté nyilvánító Lusakai Nyilatkozatot, melyek célja, hogy elősegítsék a világbékét és biztonságot azáltal, hogy szűkítik a nemzetközi konfliktusok és feszültségek területét;

MEGISMÉTELVÉN elkötelezettségünket az ASEAN-t 1967-ben megalapító Bangkoki Nyilatkozat azon alapelve iránt „hogy Délkelet-Ázsia országai elsődlegesen vállalnak felelősséget a régió gazdasági és szociális megerősödéséért, valamint fokozatos nemzeti fejlődésük biztosításáért, és mert eltökélt szándékuk, hogy szavatolják stabilitásukat és biztonságukat bármilyen külső beavatkozással vagy szándékkal szemben, és hogy megóvják nemzeti identitásukat eszméiknek és állampolgáraik vágyainak megfelelően”;

EGYETÉRTVE azzal, hogy Délkelet-Ázsia semlegessége kívánatos cél és hogy kutatnunk kell e semlegesség megtalálásának útjait és lehetőségeit;

MEGGYŐZŐDVÉN arról, hogy az időpont kedvező a közös tettekhez, ahhoz hogy erőteljesen kinyilvánítsuk Délkelet-Ázsia lakosainak őszinte vágyát: megteremteni a békét és stabilitást, mely nélkülözhetetlen feltétele függetlenségüknek valamint gazdasági, szociális jólétüknek;

EZENNEL KIJELENTJÜK, HOGY:

1. Indonézia, Malajzia, a Fülöp-szigetek, Szingapúr és Thaiföld eltökélt szándéka, hogy Délkelet-Ázsiát, mint a Béke, Szabadság és Semlegesség Zónájaként ismerjék el és tartsák tiszteletben, mely mentes a külső hatalmak minden féle és fajta beavatkozásától;
2. Délkelet-Ázsia országai együttes törekvésekkel kell, hogy kiszélesítsék együttműködésük területeit, mely segíti megerősödésüket, szolidaritásukat valamint szoros kapcsolatukat.

KELT Kuala Lumpurban, 1971. november 27-én.

Az Indonéz Köztársaság nevében: Adam Malik külügyminiszter

Malajzia nevében: Tun Abdul Razak bin Hussein miniszterelnök és külügyminiszter

A Fülöp-szigeteki Köztársaság nevében: Carlos P. Romulo külügyminiszter

A Szingapúri Köztársaság nevében: S. Rajaratnam külügyminiszter

A Thaiföldi Királyság nevében: Thanat Khoman, a Nemzeti Végrehajtó Tanácsának rendkívüli követe

Forrás: http://www.aseansec.org/politics/pol_agr1.htm

III. sz. Melléklet

Az ASEAN Egyetértés Nyilatkozata

Indonézia, 1976. február 24.

Az Indonéz Köztársaság elnöke, Malajzia miniszterelnöke, a Fülöp-szigeteki Köztársaság elnöke, a Szingapúri Köztársaság miniszterelnöke és a Thaiföldi Királyság miniszterelnöke:

ISMÉTELTEN megerősítve a Bandungi, Bangkoki, Kuala Lumpuri Nyilatkozatban valamint az Egyesült Nemzetek Szövetségének Alapokmányában vállalt kötelezettségeket;

TÖREKEDVÉN segíteni a tagországok polgárainak békéjét, fejlődését, bőségét és jólétét;

MAGUNKRA VÁLLALVA az ASEAN kiteljesítését és annak gazdasági, szociális, kulturális és politikai területeken való fejlesztését;

EZENNEL KIJELENTJÜK, HOGY:

Az ASEAN együttműködés, többek közt a következő feladatokat és elveket fogja a politikai stabilitásra törekvésnél figyelembe venni:

1. Az egyes tagállamok, valamint az ASEAN régió stabilitása alapvetően járul hozzá a nemzetközi békéhez és biztonsághoz. Minden egyes tagállam eltökélte, hogy mellőzi a fenyegető magatartást mely veszélyeztetné a tagállamok stabilitását, ekképpen erősítve az ASEAN és a nemzetek rugalmasságát.
2. A tagállamok egyénileg és kollektíven aktív lépéseket fognak tenni a Béke, Szabadság és Semlegesség Zónájának mihamarabbi megteremtésére.
3. A tagállamok elsődleges célja leküzdeni a szegénységet, éhezést, a betegségeket és az írástudatlanságot. Ezért a tagállamok fokozzák együttműködésüket a gazdaság és társadalom fejlesztésében, különös hangsúlyt helyezve a szociális igazságosság kiterjesztésére és a polgáraik életszínvonalának emelésére.
4. Természeti katasztrófák és egyéb szerencsétlenségek fékezhetik a tagállamok fejlődését. A tagállamoknak ezért segítséget kell nyújtani, lehetőségeikhez mérten, hogy enyhítsék a kárt.
4. A tagállamok együttműködnek nemzeti és regionális fejlesztési programjaikban, ameddig lehetséges az ASEAN régió erőforrásait használva, ezzel is bővítve sajátos gazdaságaik egymásnak való megfelelését.
5. A tagállamok, az ASEAN szolidaritás szellemében számíthatnak a régió belüli különbségek békés felszámolására.
6. A tagállamok egyénileg és együttesen törekednek arra, hogy megteremtsék a békés együttműködés kiteljesítésének feltételeit Délkelet-Ázsia nemzetei közt, a kölcsönös tisztelet és előny alapján.
7. A tagállamok tudatosan fejlesztik a regionális identitás tudatosságát és minden eszközt felhasználnak egy erős ASEAN közösség megteremtésére, egy kölcsönösen előnyös viszony alapján hol minden nemzet érdekét tekintetbe veszik, összhangban a nemzetek önrendelkezési, szuverén egyenlőségének és a belügyekbe való benemavatkozás elvével.

ÉS EZZENEL ELFOGADJUK, HOGY:

A következő akcióprogram az ASEAN együttműködés váza.

A. POLITIKA

1. A tagállamok államfőinek találkozója ahogyan és amikor szükséges.
2. A Délkelet-ázsiai Barátság és Együttműködés Szerződésének aláírása.
3. A régió belüli viták rendezése békés eszközökkel amint az lehetséges.
4. A lehető leghamarabb megtenni a kezdő lépéseket a Béke, Szabadság és Semlegesség Zónájának elismertetésére és figyelembe vételére.
5. Az ASEAN intézményeinek tökéletesítése, hogy erősödjön a politikai együttműködés.
6. Megvizsgálni, hogy hogyan lehetne a jogi kapcsolatokat fejleszteni, ez magába foglalná egy esetleges kiadatási egyezmény megalkotásának lehetőségét.
7. A politikai szolidaritás erősítése a nézetek harmonizálása, az álláspontok összehangolása révén, és ahol ez lehetséges és kívánatos, ott közösen cselekedni.

B. GAZDASÁG

1. Együttműködés az elsőrendű fontosságú árucikkek, különösen az élelmiszer- és energiatermelés területén.
 - i) A tagállamok a jövőben segítik egymást, figyelembe veszik a kritikus helyzetben levő egyes államok szükségleteit az alapvető árucikkek, különösen ami az élelmiszereket és az energiát illeti.
 - ii) A tagállamok szintén élénkíteni fogják az együttműködést az elsődleges fontosságú árucikkek, különösen az élelmiszer ill. energiatermelés területén.
2. Ipari együttműködés
 - i) A tagállamok együttműködnek nagyméretű ASEAN ipartelepek létrehozásában, elsődlegesen olyanokéban, melyek kielégítik a régió alapvető szükségleteit.
 - ii) Az elsődlegesség azokat a projekteket illeti, melyek a tagállamokban rendelkezésre álló anyagokat használnak fel, elősegítik az élelmiszertermelés növekedését, növelik a külföldről származó jövedelmet avagy csökkentik a külföldi kifizetéseket valamint munkahelyeket teremtenek.
3. Kereskedelmi együttműködés
 - i) A tagállamok együttműködnek a kereskedelem területén azzal a céllal, hogy elősegítsék új termékek kifejlesztését és megalkotását és ezek kereskedelmét, hogy fejlesszék az egyes államok kereskedelmi struktúráját, előmozdítsák az ASEAN országai közti távolabbra mutató fejlesztéseket valamint hogy óvják az országok tartalékait és csökkentsék a külföld hasznát.
 - ii) A tagállamok lépéseket tesznek az államok közötti kedvezményes kereskedelem megteremtésére a hosszú távú céloknak megfelelően, úgy hogy az a tagállamok teljes egyetértését bírja.
 - iii) A tagállamok közti kereskedelem bővítését az alapvető fontosságú árucikkek termelésében való együttműködés mozdítja elő, különösen ami az élelmiszerek előállítását és az energiatermelést illeti a közös ASEAN projekteknél.
 - iv) A tagállamok felgyorsítják annak a közös célnak az elérését, hogy növeljék nyersanyagaik és kész termékeik jelenlétét az ASEAN-on kívüli piacokon,

követelve azokon mindenféle kereskedelmi korlátozás lebontását. Tárgyalások folytatása más regionális tömörülésekkel és egy országokkal, hogy az ASEAN termékek kereskedelmét új elvek alapján azok más elbánásban részesítsék.

v) A tagállamok célja, hogy az együttműködés a technológia és a termelési eljárások terén, növelje a termelést és az exportáruk minőségét, valamint hogy elősegítse új exportáruk létrehozását, az export változatosabbá tétele érdekében.

4. A nemzetközi kereskedelem és más világgazdasági problémák azonos szemlélete

i) Az ASEAN kereskedelmi együttműködésben elsődleges fontosságú a nemzetközi kereskedelem és más világgazdasági problémák közös szemlélete, mint például a nemzetközi kereskedelmi és monetáris rendszer, a találmányok terjesztésének reformja. A tagállamok elsődleges fontosságúnak tekintik az „új nemzetközi gazdasági rendszer” megalkotását és ennek propagálást az Egyesült Nemzetek és más multilaterális szervezetek fórumain.

ii) A tagállamok különös fontosságot tulajdonítanak az exporttermékek előállításának stabilitására és az előállítás volumenének növelésére, megfelelő áru-export szerződések megkötésére, melyek figyelembe veszik a tagállamok érdekeit.

5. A gazdasági együttműködés szervezete

Rendszeres vagy amikor szükségesnek vélt miniszteri szintű találkozók megtartása gazdasági kérdésekben abból a célból, hogy:

i) a tagállamok kormányainak javaslatokat fogalmazzanak meg az ASEAN gazdasági együttműködésének erősítésére;

ii) értékeljék az elfogadott ASEAN programok és projektek végrehajtását és koordinálják azokat;

iii) kicseréljék észrevételeiket és konzultáljanak a nemzeti fejlesztési politikáról és tervekről, azért hogy ezzel is előrevigyék a regionális fejlődést;

iv) végrehajtsák egyéb fontos feladataikat, melyekről a tagállamok kormányai döntenek.

C. TÁRSADALOM

1. Együttműködés a szociális fejlesztés területén, különös tekintettel az alacsony jövedelmi helyzetűek és a falun élők jólétének megteremtésére. Ezt a megfelelően fizetett munkahelyek megteremtésével kívánjuk elérni.
2. Minden társadalmi szektor és szint aktív támogatása, különösképpen a nőké és a fiataloké.
3. Az ASEAN régió népességnövekedési problémáinak kezelésére létesített, már létező együttműködések bővítése és fokozása, és ahol ez lehetséges a nemzetközi szervezetekkel együtt új stratégiák kidolgozása.
4. A tagállamok közötti, valamint az illetékes nemzetközi szervezetekkel való együttműködés fokozása a drogmegelőzés és az illegális droghandel terén.

D. KULTÚRA ÉS INFORMÁCIÓ

1. Az ASEAN tanulmányok bevezetése. A tagállamokról szóló ismeretek és nyelveik felvétele a tagállamok oktatási intézményeinek tanterveibe.
2. Az ASEAN tudósok, írók, művészek és a média képviselőinek támogatása, hogy lehetőségük legyen az aktív szerepvállalásra a regionális identitás és közösségvállalás előmozdításában.
3. Délkelet-ázsiai tanulmányok előmozdítása a nemzeti intézmények szorosabb együttműködésével.

E. BIZTONSÁG

A tagállamok közti együttműködés folytatása biztonságpolitikai kérdésekben nem ASEAN alapon, a tagállamok közös szükségleteinek és érdekeinek megfelelően.

F. AZ ASEAN SZERVEZETÉNEK JAVÍTÁSA

1. Egy szerződés aláírása az ASEAN Titkárság megalapításáról.
2. Szokásos beszámoló az ASEAN szervezeti felépítéséről a hatékonyság növelésének figyelembevételével.
3. Annak tanulmányozása, hogy kívánatos-e egy új ASEAN szerkezeti vázlat.

KELT Denpasar, Bali, 1976. Február 26-án

Az Indonéz Köztársaság részéről: Soeharto elnök

A Szingapúri Köztársaság részéről Lee Kuan Yew miniszterelnök

Malajzia részéről Datuk Hussein Onn miniszterelnök

A Thaiföldi Királyság részéről Kukrit Pramoj miniszterelnök

A Fülöp-szigeteki Köztársaság részéről Ferdinand E. Marcos elnök

Forrás: <http://www.aseansec.org/summit/concord.htm>

IV. sz. Melléklet Délkelet-Ázsiai Barátsági és Együttműködési Szerződés

Indonézia, 1976. február 26.

A Magas Szerződő Felek:

TUDATÁBAN a meglévő történelmi, földrajzi és kulturális kötelékeknek, melyek összekötik népeiket;

IGYEKEZVÉN előmozdítani a regionális békét és stabilitást az igazság, a törvények és szabályok betartásával, valamint az egymás közötti rugalmasabb kapcsolatok kiépítésével;

ÓHAJTVÁN a béke, barátság és a kölcsönös együttműködés fejlesztését a Délkelet Ázsiát érintő ügyekben, megfelelően az Egyesült Nemzetek Szövetségének Alapokmánya, az 1955. április 25-én a Bandungi Konferencián elfogadott 10 alapelv, az 1967. augusztus 8-án Bangkokban aláírt Délkelet-Ázsiai Nemzetek Szövetségének Nyilatkozata, és az 1971. November 27-én Kuala Lumpurban aláírt Nyilatkozat szellemének és elveinek;

MEGGYŐZŐDVE arról az országai közötti viták és különbségek megoldhatóak racionális, hatékony és kompromisszumos úton, így tartózkodniuk kell az olyan negatív magatartástól mely veszélyeztethetné vagy visszavethetné országai együttműködését;

BÍZVA minden délkelet-ázsiai vagy azon kívüli békeszerető nemzet együttműködésének szükségességében a világbéke, stabilitás és harmónia elősegítésében;

ÜNNEPÉLYESEN EGYETÉRTENEK abban, hogy Barátsági és Együttműködési szerződést kötnek egymással, mely a következő:

I. FEJEZET: CÉL ÉS ALAPELVEK

1.§.

Ezen Szerződés célja, hogy biztosítsa az állandó békét, az örökös barátságot és együttműködést népeink között, mely előmozdítja majd országaink megerősödését, szolidaritását és szorosabb kapcsolatát.

2.§.

A Magas Szerződő Feleket egymás közötti kapcsolatukban a következő alapelvek irányítják majd:

- a. Minden nemzet függetlenségének, szuverenitásának, egyenlőségének, területi integritásának és nemzeti identitásának kölcsönös elismerése;
- b. Minden Állam azon jogának elismerése, hogy nemzeti életét külső beavatkozástól, zavartól, kényszerítéstől mentesen irányíthassa;
- c. Egy más belügyeibe be nem avatkoznak;
- d. A különbségeket és vitákat békés úton rendezik;
- e. Lemondanak a fenyegetésről vagy erő alkalmazásáról;
- f. Egy más közötti hatékony együttműködés.

II. FEJEZET: BARÁTSÁG

3.§.

Ezen Szerződés céljának megfelelően a Magas Szerződő Felek erőfeszítéseket fognak tenni a barátság, jószomszédiság és együttműködés őket összetartó tradicionális, kulturális és történelmi kötelekeinek fejlesztésére és erősítésére, vállalt kötelezettségeiket jóhiszeműen teljesítik is. Hogy növeljék az egymás közti megértést, a Magas Szerződő Felek bátorítják és biztatják polgáraik egymás közti kapcsolatteremtési szándékát, érintkezését.

III. FEJEZET: EGYÜTTMŰKÖDÉS

4.§.

A Magas Szerződő Felek elősegítik az aktív együttműködést a gazdaság, a társadalom, a technika, a tudomány és az adminisztráció területén. Együttműködnek a közös ideálok, a régió nemzetközileg óhajtott békéjének és stabilitásának ügyében, és minden más közös érdeklődésre okot adó dologban.

5.§.

A 4.§.-ban foglaltaknak megfelelően a Magas Szerződő Felek mind multilaterális mind bilaterális kapcsolataikban maximálisan törekednek majd az egyenlőség, a diszkriminálástól való mentesség és a kölcsönös előny alapján fellépni.

6.§.

A Magas Szerződő Felek együttműködnek a régió gazdaságának fejlesztésében, hogy megerősítsék egy virágzó és békés közösség alapjait Délkelet-Ázsia népeinek körében. Ezért előmozdítják mezőgazdaságuk és iparuk jobb hatékonyságát, kereskedelmük bővítését és kölcsönös hasznára polgáraiknak, gazdasági infrastruktúrájuk fejlesztését. Ebben a tekintetben folytatják a többi Állammal, valamint a régió kívüli egyéb nemzetközi illetve regionális szervezettel való szoros és hasznos együttműködéshez vezető utak feltárását.

7.§.

A Magas Szerződő felek, hogy valóra váltsák a szociális igazságosság eszméjét, és növeljék a régió lakosságának életszínvonalát, elmélyítik gazdasági együttműködésüket. Ezért megfelelő regionális stratégiát fognak elfogadni a gazdaság fejlesztése és a kölcsönös támogatás céljából.

8.§.

A Magas Szerződő Felek igyekeznek a legszélesebb sálán megvalósítani a legszorosabb együttműködést és keresik egymás támogatásának lehetőségeit, ami a képzési és a kutatási lehetőségeket illeti a társadalom, a kultúra, a technika, a tudomány illetve az adminisztráció területén.

9.§.

A Magas Szerződő Felek erőfeszítéseket tesznek az együttműködésre a régió békéjének, harmóniájának és stabilitásának megőrzésében. Ezért a Magas Szerződő Felek rendszeres találkozókat és megbeszéléseket fognak folytatni egymással nemzetközi és regionális ügyekben, a célból hogy összehangolják cselekedeteiket és politikájukat.

10.§.

Egyik Magas Szerződő Fél sem vállal részt semmilyen formában olyan cselekményben ami fenyegetést jelenthet más Magas Szerződő Fél politikai és gazdasági stabilitására, szuverenitására avagy területi integritására.

11.§.

A Magas Szerződő Felek erőfeszítéseket tesznek arra, hogy növeljék saját nemzeti kompromisszumképességüket politikai, gazdasági, szociokulturális valamint biztonságpolitikai területen, összhangban a saját elképzeléseikkel és vágyaikkal, mentesen mindenfajta külső beavatkozástól, vagy belső felforgató tevékenységtől azért. Hogy így őrizzék meg saját nemzeti identitásukat.

12.§.

A Magas Szerződő Felek a regionális jólét és biztonság elérésekor igyekeznek majd minden területen együttműködni, hogy elősegítsék a regionális rugalmasságot, ami a magabiztosság, az önbizalom, a kölcsönös elismerés és a szolidáris együttműködés elvein alapul, melyek alapot teremtenek majd egy erős és életképes Délkelet-Ázsia népei közösségének.

IV. FEJEZET: A VITÁK BÉKÉS RENDEZÉSE

13.§.

A Magas Szerződő Felekben megvan az elhatározás és jóakarat, hogy megelőzzék a viták kialakulását. Viták esetén, melyek közvetlenül érintik őket, tartózkodni fognak a fenyegetéstől, vagy erők alkalmazásától és minden közöttük felmerülő vitát mindenkor barátságos tárgyalással oldanak meg.

14.§.

Hogy a vitákat regionális szinten döntsék el a Magas Szerződő Felek megalapítják majd a Legfelső Tanácsot, melybe az összes Magas Szerződő Fél miniszteri szintű képviselőt delegál, hogy jegyzőkönyvben rögzítsék az olyan vitákat és helyzeteket, melyek megzavarhatják a regionális biztonságot és egyetértést.

15.§.

Abban az esetben ha a közvetlen tárgyalások nem vezetnek eredményre a Legfelső Tanács hivatalos jegyzőkönyvet vesz föl a vitáról, vagy a helyzetről és a megfelelő javaslatot teszi a vitában érintett feleknek a megoldásra közbenjáróként, közvetítőként, vizsgálóként vagy békéltetőként. A Legfelső Tanács így közbenjárhat a vitában résztvevő felek beleegyezésével, mint közvetítő, kivizsgáló vagy békéltető testület. Ha azt szükségesnek véli, a Legfelső Tanács javasolja a megfelelő intézkedést, hogy megakadályozza a vita vagy a helyzet elmérgesedését.

16.§.

Ezen fejezet megelőző részei nem oldhatják meg a vitatott ügyet ha a vita résztvevői nem megfelelően alkalmazzák azokat. Azonban ez nem zárhatja ki azt, hogy egy másik Magas Szerződő Fél, ki nem érdekelt a vitában, minden lehetséges segítséget megadjon a vita rendezésére. A vita résztvevőinek alkalmaznia kell ezeket a tanácsokat.

17.§.

Ebben a Szerződésben semmi sem zárja ki, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 33(1).§.-t alkalmazzák a békés rendezés érdekében. A Magas Szerződő Feleknek, kik részesei a vitának, a békés tárgyalásos út alkalmazása javasolt mielőtt más eljárásokhoz folyamodnának az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megfelelően.

V. FEJEZET: ÁLTALÁNOS RÉSZ

18.§.

Ezen Szerződés az Indonéz Köztársaság, Malajzia, a Fülöp-szigeteki Köztársaság, a Szingapúri Köztársaság és a Thaiföldi Királyság írják alá. Érvénybe lép az aláíró Államok alkotmányos eljárásának megfelelően. A Szerződés minden délkelet-ázsiai állam csatlakozási szándéka előtt nyitott.

19.§.

Ez a Szerződés azon a napon lép érvénybe mikor az ötödik ratifikációs okmányt is letétbe helyezték az aláíró Államok Kormányai.

20.§.

Ezt a szerződést a Magas Szerződő Felek hivatalos nyelvein fogalmazták meg, mindegyik hiteles. Megállapodtak a szöveg egy közös angol nyelvű fordításában. A közös szöveg esetleges eltérő értelmezése tárgyalások útján oldandó meg.

EZEKNEK HITELESÍTÉSÉÜL a Magas Szerződő Felek aláírták és pecsétjükkel látták el a Szerződést.

KELT Denpasar, Bali, 1976. Február 26-n

Az Indonéz Köztársaság részéről: Soeharto elnök
A Szingapúri Köztársaság részéről Lee Kuan Yew miniszterelnök
Malajzia részéről Datuk Hussein Onn miniszterelnök
A Thaiföldi Királyság részéről Kukrit Pramoj miniszterelnök
A Fülöp-szigeteki Köztársaság részéről Ferdinand E. Marcos elnök

Forrás: <http://www.aseansec.org/summit/amity76.htm>

V. sz. Melléklet
Közös Nyilatkozat a Kelet-Ázsiai Együttműködésről

1999. november 28.

1. Brunei Darussalam, a Kambodzsai Királyság, a Kínai Népköztársaság, az Indonéz Köztársaság, Japán, a Koreai Köztársaság, a Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság, Mianmari Unió, a Fülöp-szigeteki Köztársaság, a Szingapúri Köztársaság, a Thaiföldi Királyság és a Vietnami Szocialista Köztársaság államfői és kormányfői valamint Malajzia miniszterelnökének különleges megbízottja az ASEAN+3 Manilai csúcstalálkozóján kifejezték meglegedésüket az országaik közötti viszony gyors fejlődése láttán.
2. Tudomásul vették a szoros kapcsolatok és kölcsönhatások megerősödését Kelet-Ázsiában, elismerték azt a tényt, hogy ez a növekvő kölcsönhatás segítette az egymás közötti együttműködést és szövetkezést, ezáltal erősítve a régió biztonságának, stabilitásának és fejlődésének alapjait.
3. Tekintettel az új évezred kihívásaira és lehetőségeire, mint a növekvő regionális egymásrautaltság a globalizáció és informatika korában, egyet értettek abban hogy fokozzák a párbeszédet és hogy elmélyítik, megerősítik az olyan közös célok elősegítését Délkelet-Ázsiában és a világban, mint a kölcsönös megértés, bizalom, jószomszédiság, baráti viszony, béke, stabilitás és jólét.
4. Ebben az összefüggésben hangsúlyozzák elkötelezettségüket, hogy az egymás közti kapcsolataikat az Egyesült Nemzetek Szövetségének Alapokmánya, a Békés egymás mellett élés öt alapelve, a Délkelet-Ázsiai Barátság és Együttműködési Szerződés és a széleskörűen elfogadott nemzetközi jog céljaival és alapelveivel összhangban folytatják.
5. Emlékeztetve az ASEAN, Kína és a Koreai Köztársaság vezetőinek 1998 decemberében, Hanoiban tartott 6. ASEAN csúcsertekezletén hozott határozatára, melyet a rendszeres közös találkozók fontosságáról és a Kelet-Ázsiai Vízió Csoport aktuális feladatainak figyelembevételéről hoztak, egyetértettek ezen tárgyalási folyamat támogatásában és az együttműködés megerősítésében, hogy előmozdítsák a kelet-ázsiai együttműködést, kitüntetett figyelmet biztosítva a közös érdekeknek és kapcsolódási pontoknak szintúgy mint a jövő kihívásainak.
6. Ebben az összefüggésben hangsúlyozzák elkötelezettségüket, hogy különböző szinteken és területeken építenek a már meglévő tanácsadói és együttműködési folyamatokra, valamint a közös célokra, különös tekintettel a következőkre:

a. Gazdasági és szociális terület

gazdasági együttműködés területén megállapodtak, hogy kibővítik feladatait: felfuttatják a kereskedelem, beruházások, a technológiák cseréjének volumenét, serkentik a technikai együttműködést az információ-technológiában és az elektronikus kereskedelemben, előmozdítják az ipari és mezőgazdasági együttműködést, támogatják a turizmust, növelik az aktív részvétel Kelet-Ázsia fejlődő területeinek fejlesztésében, beleértve a Mekong-folyó medencéjét is; elősegítik a szélesebb magánszektor szerepvállalását a gazdasági együttműködésekben azáltal, hogy támogatják az olyan kezdeményezéseket, mint a Kelet-Ázsiai Gazdasági Tanács; és abban, hogy folytatják a szerkezeti reformokat és az együttműködés erősítését mert ez elengedhetetlen a tartós gazdasági növekedés fenntartásához és a legfontosabb biztosíték a gazdasági krízis visszatérésének megakadályozására Kelet-Ázsiában;

a monetáris és gazdasági együttműködésben megállapodtak, hogy kibővítik a párbeszédet, a közös érdekeknek megfelelő üzleti, monetáris és fiskális együttműködések és rendelkezések kibocsátását, kezdetben a makroekonomiai kockázat kezelésére összpontosítva, kiterjesztik a közös rendelkezések körét, ellenőrzik a tőkeáramlást, erősítik a bank- illetve pénzügyi rendszert, átalakítják a nemzetközi pénzügyi felépítményt, bővítik a kelet-ázsiai az önszegélyező és támogató szerkezetet ASEAN+3 Tervezet és a központi bankok vezetőinek hivatalnokainak folyamatban levő tárgyalásainak megfelelően;

a szociális és humán erőforrások fejlesztésének területén megállapodtak, hogy növelik a szociális és humán erőforrások területén a fejlesztések fontosságát Kelet-Ázsia töretlen fejlődése érdekében, azáltal, hogy csökkentik a kelet-ázsiai országokban és közt meglévő szociális és gazdasági különbségeket. Ezért megegyeztek a magasabb szintű együttműködés feladataiban olyan területeken mint az ASEAN Humán Erőforrás Fejlesztési Kezdeményezés megvalósítása a Humán Erőforrás Fejlesztési Alap és az ASEAN Szociális Biztonsági Háló Akcióterv megalapozásával;

a tudományos és technikai fejlesztés területén megállapodtak, hogy ezen téren is erősítik az együttműködést, hogy ezzel biztosítsák a kapacitások kiépülését a gazdasági fejlesztések előmozdítása és a töretlen kelet-ázsiai fejlődés fenntartása érdekében;

a kultúra és informatika területén megállapodtak, hogy támogatják a regionális együttműködést egy a világ más részeinek szóló ázsiai nézőpont kialakítására és elősegítik annak a célnak a megvalósulását, amit az ember-ember kapcsolatok és a kulturális megértés, jóakarát és béke megteremtése jelent, összpontosítva a kelet-ázsiai kultúrák erényire és értékeire, és építve arra a felismerésre a régió értékei részben annak sokszínűségéből eredeztethetőek;

b. A politika területén

a **biztonságpolitika** területén egyetértettek a folyamatos párbeszéd, egyeztetés és együttműködés szükségességében, hogy erősítsék a kölcsönös megértést és bizalmat, mely biztosíthatja Kelet-Ázsia békéjét és stabilitását.

Kelt a Manilában, a Fülöp-szigeteken

Forrás: http://www.aseansec.org/summit/inf3rd/js_eac.htm

VI. sz. Melléklet
Táblázatok

I. táblázat: Az ASEAN válogatott mutatói (1996)

Ország	Terület (km)	Népesség (ezer)	Népesség növekedés (%)	Munkerő (ezer fő)	GDP (milliárd US\$)	GDP növekedés (%)	GDP/fő (US\$)	Export (millió US\$)	Import (millió US\$)
Brunei	5765	305	3,1	138	5,3	3,5	17377,0	2608,9	2505,2
Indonézia	1919317	200000	1,6	78300	222,5	7,8	1112,5	49814,7	42928,5
Laosz	236800	4800	2,4	2030	2,1	7	437,5	313,1	678,1
Malajzia	329758	21170	2,3	8200	99,2	8,6	4686,1	76703,0	72691,2
Mianmar	676577	45470	1,84	26860	121,0	5,8	2655,0	885,6	1829,2
Fülöp-szk.	300000	71900	2,3	29733	83,8	5,7	1165,4	20543,0	31885,0
Szingapúr	648	3612	4,2	1802	94,1	7	26041,0	125006,7	131326,4
Thaiföld	514000	60000	1,1	32800	186,7	6,6	3111,7	55770,6	72386,9
Vietnam	330955	75350	2,07	34700	23,5	9,37	311,7	6800,0	10200,0
Összesen	4313820	482707	1,78	214563	838,2	7,2	1736,5	338446	366430,5

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table1.htm>

**II. táblázat: Az ASEAN GDP növekedési
rátája (1994-1996)**

Ország	1994	1995	1996
Brunei	1.8	2	3.5
Indonézia	7.5	8.1	7.8
Laosz	8.2	7	7
Malajzia	6.8	9.5	8.6
Mianmar	9.2	6.9	5.8
Fülöp-szk.	4.4	4.8	5.7
Szingapúr	10.5	8.8	7
Thaiföld	8.8	8.6	6.6
Vietnam	8.8	9.5	9.4
ASEAN	7.8	7.9	7

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table2.htm>

**III. táblázat: Az ASEAN inflációs rátája
(1994-1996)**

Ország	1994	1995	1996
Brunei	2.4	6.0	2.0
Indonézia	9.2	8.6	6.5
Laosz	6.0	19.4	13.9
Malajzia	3.7	3.4	3.5
Mianmar	24.1	25.2	20.0
Fülöp-szk.	9.0	8.1	8.4
Szingapúr	3.1	1.7	1.4
Thaiföld	5.0	5.8	5.9
Vietnam	14.5	12.7	4.5
ASEAN	9.2	9.1	7.5

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table3.htm>

IV. táblázat: ASEAN gazdasági előrejelzések 1998-ra (készült 1997 november)

Ország	GDP növekedés (%)	Infláció (%)	Export növekedés (US \$-ban vagy %-ban)	Import növekedés (US\$-ban vagy %-ban)
Brunei	4.0-5.0	3.0	2694.62	2805.09
Indonézia	7.5-7.7	6.0-7.0	59000-61000	54000-56000
Laosz	7-7.5	6.0-8.0	3.5%	7.5.5
Malajzia	7.0	3.0	7.7%	7.3%
Mianmar	6.4	25.2	966.20	1819.30
Fülöp-szk.	5.5-6.0	7.0	27.5%	18.1%
Szingapúr	5.0-7.0	2.0-3.0	11.2%-13.0%	11.0%-13.0%
Thaiföld	1.4-3.5	7.6	62800	66900
Vietnam	9.3	6.0	9900.0	13700.0

Forrás: <http://www.aseansec.org/stat/table4.htm>

V. táblázat: Az ASEAN exportja (1997-1998)

Ország	az ASEAN-on belülre			az ASEAN-on kívülre			az export összesen		
	1997	1998	Növekedés mértéke (%)	1997	1998	Növekedés mértéke (%)	1997	1998	növekedés mértéke (%)
Brunei	496.4	220.8	-55.5	2217.7	1702.8	-23.2	2714.2	1923.6	-29.1
Indonézia	8785.6	9282.0	5.7	42488.7	39565.6	-6.9	51274.3	48847.6	-4.7
Malajzia	23163.2	21567.3	-6.9	54294.4	55531.3	2.3	77457.6	77098.6	-0.5
Fülöp-szk.	3434.8	3819.8	11.2	21792.9	25676.5	17.8	25227.7	29496.3	16.9
Szingapúr	35348.9	25998.2	-26.5	92825.4	83803.0	-9.7	128174.3	109801.2	-14.3
Thaiföld	13190.1	7946.0	-39.8	44631.5	41535.5	-6.9	57822.0	49481.5	-14.4

Forrás: http://www.aseansec.org/stat/ex_9798.htm

VI. táblázat: Az ASEAN importja (1998-1999)

Ország	az ASEAN-on belülről			az ASEAN-on kívülről			az import összesen		
	1997	1998	Növekedés mértéke (%)	1997	1998	Növekedés mértéke (%)	1997	1998	növekedés mértéke (%)
Brunei	976.7	591.1	-39.5	1334.0	685.2	-48.6	2310.7	1276.3	-44.8
Indonézia	5413.0	4559.1	-15.8	36266.8	22777.8	-37.2	41679.8	27336.9	-34.4
Malajzia	14821.5	12926.1	-12.8	62166.7	48050.4	-22.7	76988.3	60976.5	-20.8
Fülöp-szk.	4872.8	4428.9	-9.1	31059.7	25231.0	-18.8	35932.5	29659.9	-17.5
Szingapúr	30333.3	23647.6	-22.0	105639.4	77848.3	-26.3	135972.7	101495.9	-25.4
Thaiföld	8034.7	5416.4	-32.6	55053.0	33295.2	-39.5	63087.8	38711.6	-38.6

Forrás: http://www.aseansec.org/stat/im_9798.htm

VII. sz. Melléklet

A kínai etnikai kisebbségek Délkelet-Ázsiában

A kínai etnikum jelenléte állandó társadalmi problémát jelent a térség államaiban. Ugyanis a kínai etnikum számarányaihoz mérten hihetetlenül felülreprezentált a délkelet-ázsiai államok gazdasági elitjében. Kínaiak tartják kezükben a gazdasági élet jelentős részét Indonéziában, Malajziában, Thaiföldön, a Fülöp-szigeteken és természetesen Szingapúrban. Ez utóbbiban ugyanis a kínaiak alkotnak többséget. Viszont a többi említett államban nemzeti kisebbséget alkotnak. További problémát jelent, hogy a kínai kisebbség Indonéziában és Malajziában vallási minoritást is alkot, mivel ezekben a túlnyomórészt muszlim országokban ők leginkább keresztények. A kínai kisebbség ezen kívül zárt, elkülönült városrészekben lakik, és egymás között házasodik.

Feltűnő tehát a kínai kisebbség Délkelet-Ázsia helyzete és a XIX-XX. századi magyarországi zsidóság helyzete közötti párhuzam. Hogy ez még félelmetesebb legyen, a helyi kormányok válsághelyzetekben gyakran a kínaiakat teszik meg bűnbakká, s így igen gyakori a sérelmükre elkövetett fizikai erőszak és az anyagi károkozás.

A kínai kisebbség Malajziában a lakosság 29,3%-t, Indonéziában kb. 5 millió főt, a Fülöp-szigeteken kb. 600000 főt, Thaiföldön pedig a lakosság 11%-t teszi ki.⁸⁵ Azonban arányukat messze meghaladóan vannak jelen a banki, üzleti, orvosi és egyáltalán az értelmiségi szférában. De hogyan is kerültek Délkelet-Ázsiába?

A mai Délkelet-Ázsiába három szakaszban érkeztek a kínai bevándorlók. Először a Han-dinasztia idején (ie. 206 - iu. 220), mikor is a Kínához közel eső Indokína volt a fő célterület, és szárazföldi úton folyt a bevándorlás. A második szakasz a Ming-dinasztia idejére (1398-1644) esett, mikor is már a távolabbi területek felé irányult a kivándorlás, főként tengeri úton. E két szakasz közös jellemzője, hogy általában politikai emigránsok hagyták el Kínát, hogy így mentseik életüket. A kínai birodalmi igényeket is szolgálta a kitelepülés, hiszen Vietnam csak nem ezer évig, de Laosz és Kambodzsa is huzamosabb ideig kínai fennhatóság alá került. Szingapúrt is valószínűleg kínai kereskedők és halászok alapították a Ming-dinasztia korában.

A kivándorlás harmadik szakasza a XIX. században következett be, már az európai gyarmatosítók hatására, kik ösztönözték a fejlett kézművességgel rendelkező kínaiak megtelepülését délkelet-ázsiai gyarmataikon. A kínaiak olcsó, de hatékony munkaerőt jelentettek. Az egyszerű munkásokkal együtt a nagy kínai kereskedő-családok is megtelepültek a térségben.

A probléma a délkelet-ázsiai államok és Kína között akkor keletkezett, mikor Szun Jat Szen meghirdette a „három népi elvet”, a nacionalizmust, a demokratizmust és a népjólétet. Ez magában foglalta, hogy a kínai kormány minden kínai pártfogója, a kisebbségben élőké is! A Kuomintang speciális, csak a kínai kisebbségek ügyeivel foglalkozó konzulátusokat hozott létre, valamint a külföldön élő kínaiakkal foglalkozó állami hivatalokat és minden kínai automatikusan kínai állampolgárnak minősült, éljen bárhol is vagy függetlenül attól, hogy mikor vándorolt ki ő, vagy ősei.

⁸⁵ Worldmark Encyklopedia of the Nations. Asia and Oceania. New York 1995.

Ezt a politikát a Kínai Népköztársaság is folytatta, mikor létrehozták a „Külföldön élő Kínaiak Ügyeivel Foglalkozó Bizottságot”, valamint a KNK első alkotmányába is bekerült, hogy „a Kínai Népköztársaság védelmezi a külföldön élő kínaiak méltányos jogait és érdekeit...”⁸⁶, ami súlyos konfliktusokhoz vezetett Délkelet-Ázsia államaival, kik ezt a kínai politikát, nem minden alap nélkül a belügyeikbe való beavatkozásként értelmezték. A kínai felfogás szerint az számít kínainak, aki kínai kulturális tudattal rendelkezik, ami meglehetősen tág kategória.

A kínai kisebbségekkel szembeni atrocitások a mai napig mindennaposak Délkelet-Ázsiában, ami ellen Kína egyre határozottabban tiltakozik. Nem nehéz megjósolni, hogy ez még számos igen heves vitához fog vezetni Kína és az ASEAN közt.

⁸⁶ Szerb István: Kínai kisebbségek a délkelet-ázsiai országokban, in: Külpolitika 1979/3 38. o.

Bibliográfia

I. Primer irodalom

1. The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration).
<http://www.aseansec.org/history/leader67.htm>
2. Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration.
http://www.aseansec.org/politics/pol_agr1.htm
3. Declaration of ASEAN Concord. <http://www.aseansec.org/summit/concord.htm>
4. Treaty of Amity and Cooperation in Southeast-Asia.
<http://www.aseansec.org/summit/amity76.htm>
5. Protocol amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast-Asia.
<http://www.aseansec.org>
6. Agreement on the common effective preferential tariff scheme for the ASEAN Free Trade Area. <http://www.aseansec.org>
7. Protocol to amend the Agreement on the common effective preferential tariff scheme for the ASEAN Free Trade Area. <http://www.aseansec.org>
8. Treaty on the Southeast-Asia Nuclear Weapon-Free Zone. <http://www.aseansec.org>
9. ASEAN Vision 2020. <http://www.aseansec.org/summit/vision97.htm>
10. Second protocol amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia.
http://www.aseansec.org/politics/pol_agr3.htm
11. Hanoi Plan of Action. http://www.aseansec.org/summit/6th/prg_hpoa.htm
12. Joint Statement on East Asia Cooperation.
http://www.aseansec.org/summit/inf3rd/js_eac.htm
13. In search of meaningful cultural exchange. Tokyo 1980.

II. Szekunder irodalom

A) Könyvek:

1. Antikainen-Kokko, Annamari: Cooptive power in an international organization. The case of Japan-ASEAN dialogue 1974-1992. Turku 1996.
2. Barbi Balázs: Az ASEAN. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szervezetéről. Bp. 1982.
3. Bresnan, John: From dominoes to dynamos: The transformation of Southeast-Asia. New York 1994.
4. Brzezinski, Zbigniew: A nagy sakktábla. Bp. 1999.
5. Cameron, Rondo: A világgazdaság rövid története. Bp. 1998.
6. Dixon, Chris J.: Southeast-Asia in the world-economy. Cambridge-New York 1991.
7. Horányi B. László: Katonai szereposztás Ázsiában. Bp. 1982.
8. Islam, Iyanatul: Asia-Pacific economies: A survey. London-New York, 1998.

B) Cikkek, tanulmányok:

1. Barbi Balázs: A Délkelet-ázsia Nemzetek Szövetsége a hetvenes évek második felében, in: Külpolitika 1982/4. 72-88. o.
2. Barbi Balázs: Indonézia helye és szerepe Délkelet-Ázsiában, in: Külpolitika 1986/5. 64-86. o.
3. Barbi Balázs: Kína viszonya Délkelet-Ázsia államaihoz, in: Külpolitika 1985/2. 33-53. o.
4. Győri Sándor: Délkelet-Ázsia politikai erőviszonyai az 1980-as évek elején, in: Külpolitika 1981/2. 110-116. o.
5. Halász György: Változások Japán Ázsiapolitikájában, in: Külpolitika 1979/1. 80-93. o.
6. Südy Zoltán: Az ázsiai újonnan iparosodottak, az újabb fejlődési hullám országai és Magyarország, in: Külpolitika 1989/3. 139-155. o.
7. Südy Zoltán: Törekvések a gazdasági együttműködés intézményesítésére a csendes-óceáni térségben, in: Külpolitika 1988/1. 100-123. o.
8. Sz. Kiss Csaba: Az ausztrál külpolitika változásának fő irányai, in: Külpolitika 1978/1. 31-51. o.
9. Szerb István: Kínai kisebbségek a délkelet-ázsiai országokban, in: Külpolitika 1979/3- 32-42. o.
10. Szikács Péter: Az ASEAN-országok és a kelet-ázsiai gazdaságok külkereskedelmi forgalma. Az ASEAN mint gazdasági integráció. In: A csendes-óceáni térség politikai és gazdasági erőviszonyai a hetvenes évek második felében. Bp. 1979. 149-177. o.
11. Zöld Iván: Adatok és tények a vietnami-kínai gazdasági kapcsolatokról, in: Külpolitika 1980/4. 84-94. o.